

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
SOCIALINĖS POLITIKOS FAKULTETO
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

DALIA BALČIŪNIENĖ

**TEISINIO ŠVIETIMO POREIKIS ĮGYVENDINANT
TĖVŲ VALDŽIĄ**
Magistro baigiamasis darbas

Vadovė
doc. dr. B. Kairienė

Vilnius, 2011

Turinys

ĮVADAS	5
1. Tėvų valdžios samprata	8
1.1. Tėvų valdžios sąvoka ir turinys	8
1.2. Tėvų teisės ir pareigos. Tėvų valdžios privalomumas.....	12
1.3. Tėvų atstovavimas vaiko teisėms ir interesams.....	16
2. Tėvų teisinis švietimas ir jo būtinumo teorinis pagrindimas.....	19
2.1. Suaugusiųjų švietimas	19
2.2. Visuomenės teisinio švietimo svarba	20
2.3. Teisinis tėvų švietimas.....	25
3. Teisinio švietimo poreikio įgyvendinant tėvų valdžią tyrimas.....	29
3.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	29
3.2. Tiriamųjų charakteristika.....	30
3.3. Tyrimo rezultatai ir jų analizė	32
3.4. Tyrimo apibendrinimas.....	45
IŠVADOS.....	47
REKOMENDACIJOS	48
LITERATŪRA	49
ANOTACIJA.....	52
ANOTATION.....	53
SANTRAUKA	53
SUMMARY	55
PRIEDAI	56

PAVEIKSLAI

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį	30
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	31
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir išsilavinimą	31
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	32
5 pav. Respondentų nuomonė, kas yra tėvų valdžia	33
6 pav. Respondentų nuomonė apie teisių ir pareigų lygybę	34
7 pav. Respondentų nuomonė, kas yra teisinis švietimas	35
8 pav. Respondentų nuomonė apie tėvų pareigas	36
9 pav. Respondentų nuostatos apie tėvų teises	37
10 pav. Respondentų nuomonė, ar užtenka teisinių žinių, įgyvendinant tėvų valdžią	38
11 pav. Respondentų nuomonė apie teisinių žinių poreikį	39
12 pav. Atvejai, kuomet tėvams reikalingos teisinės žinios	40
13 pav. Respondentų nuomonė, ar teko kreiptis į specialistus teisinės pagalbos klausimais	41
14 pav. Respondentų nuomonė į kokį specialistą kreipėsi/ kreiptųsi teisinės informacijos klausimais	42
15 pav. Šaltiniai iš kurių sužinoma informacija apie tėvų valdžią	43
16 pav. Problemos, įgyvendinant tėvų valdžią	43
17 pav. Respondentų nuomonė, ar teko dalyvauti mokymuose teisinio švietimo klausimais	44
18 pav. Respondentų nuomonė, kas turėtų organizuoti tėvų teisinį švietimą	45

SĄVOKOS

Šeima – esminis visuomenės gėris, kylantis iš žmogaus prigimties ir grindžiamas savanorišku vyro ir moters santuokiniu pasižadėjimu skirti savo gyvenimą šeiminiams santykiams kurti, užtikrinantis šeimos narių – vyro ir moters, vaikų bei visų kartų gerovę ir sveikos visuomenės raidą, tautos bei valstybės gyvybingumą ir kūrybingumą¹.

Švietimas- veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus².

Teisėti vaiko atstovai- tėvai, įtėviai, globėjai, rūpintojai ir kiti asmenys, kurie pagal įstatymą ar kitą teisės aktą privalo rūpintis vaiku, jį auklėti, globoti, jam atstovauti, ginti jo teises ir teisėtus interesus³.

Tėvų valdžia- tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę, sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje.⁴

¹ LR Seimo nutarimas „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“//Žin., 2008, Nr.69-2624

² LR Švietimo įstatymas//Žin., 2003, Nr. 63-2853

³ LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas // Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807.

⁴ LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas// Žin., 2000, Nr. 74-2262

ĮVADAS

Demokratija gali funkcionuoti tik tada, kai piliečiai yra gerai informuoti, geba analizuoti, gali pritaikyti praktines žinias konkrečiomis aplinkybėmis ir išpažįsta demokratines vertybes.⁵ K.Lapinsko⁶ teigimu, teisiškai išprususi visuomenė, kitaip tariant, pilietinė visuomenė, negali egzistuoti be politiškai ir teisiškai sąmoningų žmonių, aktyviai dalyvaujančių visuomenės ir valstybės gyvenime. Todėl pilietinės visuomenės įtraukimas į teisėkūros procesą, teisinės informacijos teikimas laiku ir teisinės sąmonės kėlimas yra pagrindinės visuomenės teisinio švietimo, kuris yra svarbus visuomenės plėtros elementas dalys. Teisinis švietimas yra viena iš priemonių, kuri gali būti panaudojama formuojant teisinę sąmonę⁷.

Teisinis švietimas ir teisinės sąmonės kėlimas yra glaudžiai susijęs su žmogaus teisių apsauga. Nežinantis apie savo teises ir galimybes jas realizuoti remiantis įstatymais, žmogus negali išlikti orus visuomenėje. Todėl teisinės žinios turi būti pakankamai platinamos ir prieinamos visiems žmonijos sluoksniams.⁸ Teisinio švietimo reikšmė pabrėžiama 2004 m. LR Vyriausybės patvirtintoje Visuomenės teisinio švietimo programoje.⁹ Šia programa siekiama kelti gyventojų teisinių žinių lygį, sudarant jiems galimybes geriau ginti savo teises, padidinti teisinės informacijos prieinamumą visuomenei ir sukurti ilgalaikį pagrindą teisei sąmonei ugdyti.

Teisinio ugdymo sistemoje svarbi vieta tenka tėvų teisiniam švietimui. Procesui, kurio metu tėvams sudaroma galimybė įgyti žinių ir gebėjimų, padedančių tinkamai naudotis savo teisėmis ir vykdyti pareigas.

Vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos nuostatomis, pagrindine ir natūralia visos visuomenės narių, ypač vaikų, augimo ir gerovės aplinka yra šeima, nes tik joje vaikas gali visapusiškai ir harmoningai vystytis ir augti, jausdamas supratimą, meilę ir laimę¹⁰. Dėl to siektina, kad Lietuvoje šeima būtų pagrindinė visuomenės institucija, kurioje vaikas gyventų visavertį gyvenimą ir kuri užtikrintų vaiko apsaugą ir vystymąsi. Siekiama skatinti įsigalėjimą demokratiškos ir savarankiškos šeimos, pagrįstos narių tarpusavio globa ir atsakomybe,

⁵ Konferencijos „Pilietiškumas ir švietimas Lietuvoje“, medžiaga, 2005.[interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-03-30]. Prieiga per internetą <www.smm.lt/.../Konferencija%202005-03-31pilietiskumas%20metai.doc>

⁶ Lapinskas K. Visuomenės teisinis švietimas neturi apsiriboti konstitucijos egzaminu, 2009. [interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-04-06]. Prieiga per internetą <<http://www.teisesaktai.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=34528>>

⁷ Kairienė B., Dzindzalietienė. Teisinis švietimas- vaiko teisių įgyvendinimo prielaida.//Socialinis ugdymas, Vilnius, 2009 Nr. 9 (20)

⁸ Lydeka A. Visuomenės teisinio švietimo aktualijos. “[interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-04-10]. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4326&p_k=1&p_d=72479>

⁹ LR Vyriausybės 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 1675 „Dėl visuomenės teisinio švietimo programos patvirtinimo“// Žin., 2004, Nr. 188-7015

¹⁰ Vaiko teisių konvencija// Žin., 1995 Nr. 60-1501

užtikrinančios kartų kaitą ir perimamumą ir norima sustiprinti šeimas bei užtikrinti jų visavertį funkcionavimą, skatinanti šeimas atlikti savo funkcijas, privalomas šeimos nariams ir visuomenei.¹¹

LR Konstitucijos¹² 38 str. 6 dalis skelbia, kad „tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti“. Šis teiginys sudaro tėvų valdžios esmę. Pagrindinės tėvų valdžios nuostatos yra glaudžiai susijusios su vaiko teisėmis. Tėvai privalo gerbti ir saugoti vaiko teises. Kaip teigia I. Kurienė¹³ tėvai sunkiai įsisąmonina, kad vaikai turi teises ir kad į jas būtina atsižvelgti. Aktuali šiuolaikinės pasikeitusios visuomenės problema yra krizės ištiktos šeimos, neužtikrinančios savo vaikų saugumo ir gerovės. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2010 m. pradžioje vaiko teisių apsaugos tarnybų apskaitoje buvo įrašyta 11,1 tūkst. socialinės rizikos šeimų, jose augo 24,2 tūkst. vaikų.¹⁴ Šiose šeimose nesudaroma fizinė, emocinė ir psichologinė aplinka, reikalinga sveikam ir harmoningam vaiko vystymuisi. Socialinės rizikos šeimų vaikai neretai patiria skurdą, fizinį arba emocinį smurtą, nepriežiūrą, neturi galimybių įgyti visuomenėje priimtų socialinių įgūdžių. Šiose šeimose nesudaroma fizinė, emocinė ir psichologinė aplinka, reikalinga sveikam ir harmoningam vaiko vystymuisi. Socialinės rizikos šeimų vaikai neretai patiria skurdą, fizinį arba emocinį smurtą, nepriežiūrą, neturi galimybių įgyti visuomenėje priimtų socialinių įgūdžių. Šeimose tinkamai nevykdoma tėvų valdžia, todėl teisinio švietimo poreikis, įgyvendinant tėvų valdžią yra aktuali tema.

Šiandien teisinio švietimo tema yra tapusi mokslinių tyrimų objektu. R. Toleikienė¹⁵ analizavo socialinių gebėjimų ugdymo valdymą teisinio švietimo aspektu. B. Kairienė, G. Dzindalietienė¹⁶ nagrinėjo teisinio švietimo galimybes įgyvendinant vaiko teises. S. Šmidkaitė¹⁷ tyrinėjo visuomenės teisinio švietimo problemą. Teisinio ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje klausimus nagrinėjo A. Pekauskas, G. Grigaliūnaitė¹⁸, R. Prakapas, I. Motiejūnaitė¹⁹ ir kt. autoriai.

¹¹ Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo periodinė ataskaita, 2009. [interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-03-30]. Prieiga per internetą < www.socmin.lt/l.php?>

¹² LR Konstitucija, Vilnius, 2002

¹³ Kerulienė I. Vaiko teisės: tėvų požiūris į jas ir elgesys su vaiku.//Pedagogika, 2008 Nr.92, p.116

¹⁴ Socialinis pranešimas, 2010

¹⁵ Toleikienė R. Socialinių gebėjimų ugdymo valdymas teisinio švietimo aspektu. Šiauliai, 2006.

¹⁶ Kairienė B., Dzindalietienė. Teisinis švietimas- vaiko teisių įgyvendinimo prielaida.//Socialinis ugdymas, Vilnius, 2009 Nr. 9 (20)

¹⁷ Šmidkaitė S. Teisinio švietimo bendrojo lavimo mokykloje modelis: optimizavimo problema.//Magistro baigiamasis darbas, Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2009

¹⁸ Pekauskas A., Grigaliūnaitė G. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė// Pedagogika, 2008, Nr. 89

¹⁹ Prakapas R., Motiejūnaitė I. Teisinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje: mokinių požiūris.//Socialinis ugdymas, 2009 Nr.9

Tyrimo problema. Problema, jog iš esmės nėra tirtas teisinio švietimo poreikis, įgyvendinant tėvų valdžią.

Tyrimo **objektas:** tėvų teisinio švietimo poreikis įgyvendinant tėvų valdžią.

Hipotezė: tėvai nepakankamai turi teisinių žinių ir tai trukdo įgyvendinti tėvų valdžią.

Tyrimo **tikslas** – išanalizuoti teisinio švietimo poreikį įgyvendinant tėvų valdžią.

Tyrimo **uždaviniai:**

1. Apibrėžti tėvų valdžios sampratą ir turinį.
2. Atskleisti visuomenės teisinio švietimo sampratą.
3. Empiriškai ištirti ir atskleisti tėvų požiūrį į teisinio švietimo žinių ir mokymo poreikį.
4. Remiantis tėvų požiūriu, atskleisti tėvų teisinio švietimo problemas.

Tyrimo **metodai:**

Teoriniai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizavimas.

Empiriniai: anketinė apklausa tėvams, siekiant ištirti teisinio švietimo poreikį.

Statistiniai: surinktų duomenų statistinis apibendrinimas, taikant MS Office paketo programą MS Excel.

Tiriamieji. Apklausoje dalyvavo Pasvalio miesto bendrojo lavinimo mokyklų (Petro Vileišio gimnazijos ir Svalios pagrindinės mokyklos) 9 klasių mokinių tėvai. Viso 96 tėvai. 9 klasės mokinių amžius yra paauglystės laikotarpiu, kuomet vaikas dar nepilnametis, bet jau pakankamai savarankiškas. Paaugliai neretai tampa nusikaltimų aukomis ar teisės pažeidėjais, šiame amžiaus tarpsnyje iškyla alkoholio ir psichotropinių medžiagų vartojimo problema²⁰. Todėl tėvų valdžios klausimas tampa aktualus.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, 3 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūra ir priedai. Teorinėje darbo dalyje nagrinėjama tėvų valdžios samprata, tėvų teisės, pareigos, atsakomybė, analizuojama teisinio švietimo reikšmė ir būtinumas.

Tiriamajoje dalyje atliktas teisinio švietimo poreikio tėvams tyrimas bei analizė.

Darbą iliustruoja 18 paveikslų. Darbo apimtis 56 psl.

²⁰ Sakalauskas G. ir kt. Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2000

1. Tėvų valdžios samprata

1.1. Tėvų valdžios sąvoka ir turinys

Šeima yra svarbiausia terpė, kurioje vaikas gali sėkmingai augti ir vystytis. Kaip teigia V. Aramavičiūtė²¹ šeimoje vaikas įgyja pirmuosius dorovinius įpročius, mokosi reguliuoti savo elgesį, bendrauti su žmonėmis. Šeimoje užsimezga ir pirmieji vaiko ryšiai su kitais žmonėmis, visuomene. Šeimoje įgyta patirtis ilgą laiką esti vienintelis santykių su aplinkiniu pasauliu kriterijus.

Kaip teigia Z. Bajoriūnas²², šeima - svarbiausioji vaikų auklėjamoji grandis, šeimoje perteikiamos ir puoselėjamos tėvams ir vaikams brangiausios žmogiškosios vertybės. Šeimos nariai vienas su kitu bendrauja, sudarydami savitą sąlygiškai uždara socialinį ir biopsichologinį kompleksą. Šeimos narių poveikis vienas kitam yra trejopas:

- tiesioginis, veikia kompleksiskai, žadina kiekvieno jos nario emocijas, dirgina juos, gerina arba žaloja jų sveikatą, teikia skausmo arba džiaugsmo kitiems šeimos nariams;
- žmogaus gyvenimui reikšmingas, nes paliečia kiekvieno šeimos nario likimą;
- pastovus, daro didelę įtaką visiems šeimos nariams.

Todėl sakoma, kad šeima yra gyvas sąlygiškai uždaras socialinis – psichologinis vienetas. Vieno žmogaus šeimoje problema yra visos šeimos problema²³. Šeima turi lemiamos reikšmės žmogaus gyvenime ir didele dalimi veikia socialinį bei visuomeninį gyvenimo būdą. Todėl šeimos gyvenimo būdas, jos stabilumas yra ypač svarbi problema, kurios sėkmingas sprendimas priklauso nuo bendro visų šeimos narių gyvenimo tikslo ir jo siekimo bendromis pastangomis bei visų šeimos narių vertybių supratimo. Nuo viso to ir priklauso emocinė šeimos atmosfera.

Kaip teigia psichologas Valickas²⁴, nuo pat pirmųjų kūdikio gyvenimo akimirku prasideda jo socializacijos procesas, kurį galima apibūdinti kaip egzistuojančių elgesio normų ir vertybių sistemų, socialinių vaidmenų interiorizaciją, socialinės patirties perėmimą bei atgaminimą asmenybės veiklos ir bendravimo metu.

²¹ Aramavičiūtė V. Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda. Kaunas, 1985

²² Bajoriūnas Z. Šeimos edukologija. Vilnius: Jošara, 1997.

²³ Bajoriūnas Z. Šeimos edukologija. Vilnius: Jošara, 1997

²⁴ Valickas G. Psichologinės asocialaus elgesio ištakos: monografija. Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1997

Kiekvienas gimęs vaikas iš karto netampa viską suvokiančiu, žinančiu kaip elgtis, sumaniai įvertinančiu socialinio bendravimo subtilybes ir jas išmanančiu visuomenės nariu. Stebėdamas ir mokydamasis jis pamažu suvokia, kas yra toji aplinka ir kaip joje galima ar reikėtų elgtis. Pagal savo suvokimą ir susikurtus veikimo modelius vaikas pamažu ima veikti savarankiškai. Šeima yra pirmoji vaiko “bendruomenė“, iš kurios jis daugiausiai išmoksta.²⁵

Abejonių nekelia, jog šeima užima svarbiausią vietą ugdant ir socializuojant asmenybę, joje vaikas tenkina pagrindinius bendravimo poreikius, čia bręsta ir realizuojasi visi jo pagrindiniai sumanymai ir planai. Šeima yra viena iš aplinkos veiksnių, kuri įtakoja vaiko asmenybės formavimuisi. Šeima yra pagrindinė visuomenės ląstelė, pirminis jos kolektyvas, todėl valstybė skiria ypatingą dėmesį šeimai kaip visuomenės ir valstybės pagrindui. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje²⁶ teigiama, kad „šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę“ Jungtinių Tautų Organizacijos 1989 metais priimtoje Vaiko teisių konvencijos preambulėje²⁷ pripažįstama, kad vaikas visapusiškai ir harmoningai vystytis gali tik augdamas šeimoje, jausdamas laimę, meilę ir supratimą, jis turi būti gerai parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje ir išauklėtas Jungtinių Tautų Organizacijos įstatuose paskelbtų idealų, ypač taikos, kilnumo, pakantumo, laisvės, lygybės ir solidarumo dvasia.

Šeima – svarbiausias veiksnys, apsprendžiantis vaiko asmenybės vystymąsi²⁸. Tik joje vaikas gali sėkmingai augti ir vystytis, todėl turi būti vykdoma Vyriausybės politika, kuri padėtų ugdyti vaiką ekonomine ir socialine prasme stabilioje šeimos aplinkoje.²⁹

Valstybė, kurdama ekonomines ir socialines sąlygas, ne tik sudaro galimybes tėvams ir globėjams (rūpintojams) tinkamai pasirūpinti vaiku, bet ir teikia paramą tėvams, kad jie būtų pajėgūs patenkinti vaiko poreikius visose jo raidos pakopose. Valstybė būdama atsakinga už pagalbą atliekant tėvystės pareigas, telkia teisingas, socialines, sveikatos apsaugos, švietimo ir religines bei kitas nevyriausybinės visuomenės institucijas šiai paramai užtikrinti. Siekdama vaiko aprūpinimo, valstybė siekia įgyvendinti pirmaeilį uždavinį – išplėtoti paslaugų vaikui ir šeimai tinklą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 184 patvirtino Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005-2012 metų

²⁵ Sakalauskas G. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje. Vilnius: Vaiko teisių informacijos centras, 2000.

²⁶ LR Konstitucija, Vilnius, 2002

²⁷ Vaiko teisių konvencija (2-asis patais. leid.). – Vilnius: Europos Tarybos informacijos ir dokumentacijos centras, 1999.

²⁸ Navaitis G. Psichologinė parama vaikams. Vilnius: Kronta 1998

²⁹ Kerulienė I. Vaiko teisės: tėvų požiūris į jas ir elgesys su vaiku.//Pedagogika, 2008, Nr.92

planą.³⁰ Vaiko gerovės valstybės politikos strategija nustatė šiuos vaiko gerovės valstybės politikos prioritetus:

- reikiamų įstatymų ir kitų teisės aktų parengimas;
- tėvų atsakomybės už vaiko teisių įgyvendinimą didinimas;
- vaiko gerovės institucijų sistemos tobulinimas;
- būtinų paslaugų šeimai ir vaikui tinklo sukūrimas;
- švietimo sistemos tobulinimas ir vaikų užimtumo finansavimas;
- pavojaus vaiko sveikatai mažinimas;
- vaiko apsaugos nuo visų formų smurto ir išnaudojimo gerinimas;
- statistinės informacijos apie visas vaikų grupes kaupimo užtikrinimas;
- vaiko gerovės būklės stebėseną ir vaiko gerovės srityje dirbančių specialistų kvalifikacijos tobulinimas. (Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005-2012 metų planas)

Pagrindiniai vaiko gerovės politikos principai ir vertybės pateiktos Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje³¹ Šioje koncepcijoje, vadovaujantis bendrais pagrindais, kuriais remiantis būtų galima daryti nuoseklias reformas, Lietuva įsipareigojo siekti visapusiškos vaiko apsaugos ir jo gerovės.

Apibendrinant galima teigti, kad valstybė skiria ypatingą dėmesį šeimai kaip visuomenės ir valstybės pagrindui. Visuomenė ir valstybė yra tokia, kokia yra šeima.³² Nuo to, kokia yra šeima, labai priklauso mūsų vaikų ir galiausiai mūsų pačių ateitis. Nedarnioje šeimoje dažniausiai paliečiami vaikai- jie blogiau mokosi, nedrausmingai elgiasi, ima girtuokliauti, vartoti narkotikus, vagiliauti. Tai tiesus kelias į nusikaltimus ir kalėjimą. Nuo to kenčia ne tik artimieji, bet ir kiti piliečiai. Ir atvirkščiai, darnioje šeimoje, kur tėvai sutaria, o vaikais yra pakankamai rūpinamasi tiek materialine, tiek dvasine prasme, kur vyrauja meilė ir supratimas, ten nekyla problemų visuomenei, o vaikai įgauna būtiną tvirtą pamatą savo ateičiai, savo savarankiškam gyvenimui, savo kūrybinių galių atskleidimui³³

³⁰ Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005-2012 metų planas. Žin., 2005, Nr. 25-802

³¹ Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija /Žin., 2003, Nr. 52-2316

³² Miškinis K. Šeima žmogaus gyvenime. Kaunas: Aušra, 2003, p. 548

³³ Šeima ir visuomenės senėjimas-XXI amžiaus problema: konferencijos rezoliucija. Vilnius, 2002

Taigi, tėvams tenka didžiausia atsakomybė už savo vaikų auklėjimą ir vystymąsi. LR Konstitucijoje³⁴ teigiama, „tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti“. Panašios nuostatos įtvirtintos LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 21 straipsnyje³⁵ - „tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai privalo sudaryti sąlygas vaikui augti, vystytis ir tobulėti, turi auklėti savo vaikus humaniškai, dorais žmonėmis“.

Civilinio Kodekso Šeimos teisėje vartojama nauja teisės terminijoje sąvoka „tėvų valdžia“. Ši sąvoka iš esmės reiškia tėvų teisių ir pareigų visumą savo nepilnamečių vaikų atžvilgiu, o šios valdžios turinys apibrėžiamas taip: „tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę, sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje“³⁶.

Pagrindinės tėvų valdžios nuostatos yra glaudžiai susijusios su vaiko teisėmis. Vaiko teisės nuosekliausiai apibrėžiamos 1989 m. Jungtinių Tautų Organizacijos priimtoje Vaiko teisių konvencijoje -tarptautiniame vaiko teisių dokumente. Tai juridinis dokumentas, turintis įstatyminę galią. Jis pripažįsta pilietines, kultūrinės, politines, ekonomines ir socialines vaikų iki 18 metų teises. Nepilnamečių vaikų teises įgyvendina jų tėvai. Todėl tėvų valdžia yra orientuota į vaiko teisių įgyvendinimą. Kaip teigia B. Kairienė, R. Žiemienė³⁷, vaiko teises galima įgyvendinti tik per kitų asmenų – visų pirma tėvų, teises ir pareigas.

Tėvų valdžia atsiranda pagal įstatymą vaiko gimimo momentu ir tęsiasi tol, kol vaikas sulaukia pilnametystės, t. y. kol jam sukanka 18 metų (yra tam tikrų išimčių) Tėvų valdžios turinį nustato įstatymai. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse³⁸, vaikai iki pilnametystės ar emancipacijos yra tėvų prižiūrimi.

Tėvų valdžios lygybę numato Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas³⁹. Jame teigiama, kad tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios. Tėvai turi lygias teises ir

³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992, 38 straipsnis

³⁵ Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas // Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807.

³⁶ LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas// Žin., 2000, Nr. 74-2262

³⁷ Kairienė B., Žiemienė R. Vaiko teisių įgyvendinimo ypatumai šeimoje.//Socialinis darbas, 2007 Nr.6 (2) p. 43

³⁸ LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas// Žin., 2000, Nr. 74-2262

³⁹ LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas//Žin., 2000, Nr. 74-2262

lygias pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium.

Teisės ir pareigos savo vaikams teisiniu požiūriu baigiasi tik vaikui sulaukus nepilnametystės, iki to laiko jų negalima atsisakyti ir nevykdyti. Tačiau tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į vaiko interesus, tėvų valdžia gali būti laikinai ar neterminuotai apribota arba jis gali būti atskirtas nuo tėvų.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvų valdžia yra tėvų teisių ir pareigų visuma savo nepilnamečių vaikų atžvilgiu, tėvų valdžia yra orientuota į vaiko teisių įgyvendinimą, kurias galima įgyvendinti per tėvų teises ir pareigas.

1.2. Tėvų teisės ir pareigos. Tėvų valdžios privalomumas

Tėvų teisės ir pareigos siejamos su jų atsakomybe už vaiko gerovę atsižvelgiant į vaiko interesus. Kaip teigiama Jungtinių Tautų Vaiko tiesių konvencijos 18 straipsnyje⁴⁰, „tėvams arba, atitinkamais atvejais, tiesėtiems globėjams tenka pagrindinė atsakomybė už vaiko auklėjimą ir vystymąsi. Pagrindinis jų rūpestis turi būti vaiko interesai“. Geriausiai vaiko interesų nuostatos minimos Vaiko teisių konvencijos straipsniuose: kalbant apie vaiko atskyrimą nuo tėvų (9 str.), tėvų atsakomybę už vaiko auklėjimą ir vystymąsi (18 str.), vaiko, neturinčio galimybės augti savo šeimoje, specialią apsaugą ir paramą (20 str.), įvaikinimą (21 str.), neįgalių vaikų globą (23 str.), vaiko laisvės apribojimą (40 str.)⁴¹. Taigi, tėvų valdžia negali būti naudojama priešingai vaiko interesams.

Pagrindinės tėvų teisės ir pareigos susijusios su vaiko teisių įgyvendinimu yra apibrėžtos Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme⁴². Šio įstatymo paskirtis - gerinti vaikų teisinę apsaugą šalyje, nustatant suderintus su LR Konstitucija ir tarptautinės teisės normomis bei principais vaiko teisių ir laisvių gynimo pagrindus.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 7 dalyje imperatyviai nurodoma, kad vaiko teises pirmiausia privalo užtikrinti tėvai ir kiti teisėti vaiko atstovai.

⁴⁰ Vaiko teisių konvencija// Žin., 1995 Nr. 60-1501

⁴¹ Kairienė B., Žiemiene R. Vaiko teisių įgyvendinimo ypatumai šeimoje.//Socialinis darbas, 2007 Nr.6 (2) p. 45

⁴² Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas // Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme numatomos pagrindinės tėvų teisės ir pareigos:

1) tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai privalo sudaryti tinkamas sąlygas vaikui gyventi ir augti šeimoje (įstatymo 6 straipsnio 1 dalis);

2) vaiko teisę į gyvenimo sąlygas, būtinas jo fiziniam, protiniam, dvasiniams, doroviniam vystymuisi, užtikrina tėvai, kiti teisėti vaiko atstovai (įstatymo 11 straipsnis);

3) tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai privalo sudaryti sąlygas vaikui augti, vystytis ir tobulėti (įstatymo 21 straipsnio 1 dalis).

4) tėvai ar teisėti vaiko atstovai privalo sudaryti sąlygas vaikui įgyti privalomą išsilavinimą arba galimybę mokytis iki 16 m. (35 straipsnis, 6 dalis).

Taigi, vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme šeima traktuojama kaip svarbiausia ir tinkamiausia aplinka, kurioje vaikas gali sėkmingai augti ir vystytis. Tėvų pareiga užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą, sudaryti sąlygas vaiko vystymuisi ir tobulėjimui šeimoje.

Vaiko teisių konvencijoje⁴³ pažymima, kad pagrindinės institucijos atsakingos už vaiko ugdymą yra šeima ir mokykla. A. Bagdonas, P. Jucevičienė⁴⁴ teigia, kad tėvai ir mokykla yra lygiaverčiai švietimo subjektai, todėl tėvai kaip švietimo subjektai turi tam tikrų teisių ir pareigų mokyklos atžvilgiu.

LR švietimo įstatyme⁴⁵ 47 straipsnyje reglamentuotos tėvų teisės ir pareigos. Šiame įstatyme teigiama, kad tėvai turi teisę: nemokamai gauti informaciją apie veikiančias mokyklas, švietimo programas, mokymo formas; dalyvauti parenkant (prireikus parinkti) vaikui ugdymo programą, formą, mokyklą ar kitą švietimo teikėją; gauti informaciją apie vaiko ugdymosi sąlygas ir jo pasiekimus; dalyvauti mokyklos savivaldoje. Pagrindinės tėvų pareigos yra: 6–7 metų sulaukusį vaiką, jei jis yra pakankamai subrendęs, leisti į mokyklą; užtikrinti punctualų ir reguliarų mokyklos lankymą; sudaryti vaikui sveikas ir saugias gyvenimo sąlygas, apsaugoti jį nuo smurto, prievartos ir išnaudojimo, užtikrinti, kad vaikas laiku pasitikrintų sveikatą; bendradarbiauti su mokyklos vadovu, kitu švietimo teikėju, mokytojais, kitais specialistais, teikiančiais specialiąją, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą, sveikatos priežiūrą, sprendžiant vaiko ugdymosi klausimus; parinkti savo vaikams iki 14 metų dorinio ugdymo (tikybos arba etikos) programą; kontroliuoti ir koreguoti vaiko elgesį.

⁴³ Vaiko teisių konvencija// Žin., 1995 Nr. 60-1501

⁴⁴ Bagdonas A., Jucevičienė P. Švietimo subjektų interesai, jų laukai bei jiems įtaką darantys veiksniai. // Socialiniai mokslai, 2002 Nr.1 (33), p. 55

⁴⁵LR Švietimo įstatymas.//Žin., 2003, Nr. 63-2853

Svarbu pabrėžti tėvų pareigą apginti vaiką nuo smurto, prievartos ir išnaudojimo. Kaip teigia I. Leliūgienė, G. Simanavičienė⁴⁶, kad tėvai gebėtų šią pareigą atlikti, jie turi įgyti psichologinių, pedagoginių žinių gerai nusimanyti apie įvairias socialines problemas, jų prevencijos arba intervencijos vykdymą bei galimybes. Taigi, švietimo įstatymas suponuoja pedagoginio tėvų švietimo būtinumo prielaidą.

LR specialiojo ugdymo įstatyme (1998)⁴⁷ numatytos specialiųjų poreikių vaikų ir jų tėvų, globėjų (rūpintojų) teisės ir pareigos, susijusios su specialiųjų vaikų ugdymu. Įstatyme numatyta, kad specialiųjų poreikių vaikų tėvai (ar vaiko globėjai) turi teisę gauti ankstyvą (tik gimus vaikui) nuolatinę specialiąją pedagoginę, psichologinę, medicinos ir socialinę pagalbą gyvenamojoje vietoje; dalyvauti įvertinant vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius ir gauti išsamią informaciją apie įvertinimo rezultatus.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, įvyko daug pokyčių vaiko teisės apsaugos srityje: priimti svarbūs įstatymai, poįstatyminiai aktai, kurie padeda gerinti vaikų padėtį mūsų visuomenėje, reglamentuoja tėvų teises ir pareigas savo nepilnamečių vaikų atžvilgiu. Tėvams svarbu ne tik žinoti savo teises ir pareigas, bet mokėti pasinaudoti savo teisėmis ir pareigomis konkrečioje situacijoje. Todėl svarbi vieta tenka teisiniam tėvų švietimui.

Visuotinai pripažįstama, kad pagrindinė institucija, kuri savo struktūra ir funkcionavimu gali geriausiai užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą, yra šeima. Tačiau daugybė atliktų mokslinių tyrimų bei statistikos duomenų suvestinių byloja apie vaiko teisių pažeidimus šeimoje.⁴⁸ Nagrinėjant paskutinių metų gautus skundus ir pradėtus tyrimus vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus iniciatyva duomenis pagal vaiko teisių pažeidimus, galima išvelgti tai, kad dažniausiai vaiko teisės pažeidžiamos tėvams netinkamai įgyvendinant savo valdžią.

Analizuojant įstaigoje 2009 metais pradėtų tyrimų duomenis pagal vaiko teisių pažeidimų pobūdį, dažniausiai buvo skundžiamas netinkamas tėvų valdžios įgyvendinimas⁴⁹. Iš 385 tokių atvejų – dėl šeimoje neužtikrintų tinkamų vaiko gyvenimo sąlygų į kontrolierę buvo kreiptasi 211 kartų, dėl tinkamo vaiko bendravimo su skyriumi gyvenančiu vienu iš tėvų bei artimaisiais giminaičiais neužtikrinimo – 98, dėl išlaikymo vaikui neteikimo – 16, dėl vaiko teisės į mokslą neužtikrinimo – 14 ir kt.). Atkreiptinas dėmesys, kad didelis skundų (pranešimų) skaičius buvo

⁴⁶ Leliūgienė I., Simanavičiūtė G. Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida//Socialinis darbas, 2010 Nr.9, p. 116

⁴⁷ LR Specialiojo ugdymo įstatymas// Žin., 1998 Nr. 115-3228

⁴⁸ Kairienė B., Žiemiene R. Vaiko teisių įgyvendinimo ypatumai šeimoje.//Socialinis darbas, 2007 Nr.6 (2) p. 44

⁴⁹ Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2008 metų veiklos ataskaita

gautas ir dėl netinkamo globėjo (rūpintojo) pareigų įgyvendinimo, netinkamo vaiko gyvenimo sąlygų užtikrinimo (35), trukdymo bendrauti su biologiniais tėvais ar giminaičiais (10) ir kt.

2009 m. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje buvo baigti 635 tyrimai. Analizuojant šių tyrimų duomenis, pastebėta, kad daugiausia vaiko teises ir teisėtus interesus pažeidžia jo šeimos nariai (200). Daugiausia pažeidimų buvo nustatyta dėl netinkamo tėvų valdžios įgyvendinimo (277). Iš jų: dėl tinkamų gyvenimo sąlygų vaikui neužtikrinimo (155), dėl tinkamo vaiko bendravimo su skyriumi gyvenančiu vienu iš tėvų bei artimaisiais giminaičiais neužtikrinimo (71) ir dėl kitų tėvų valdžios netinkamo įgyvendinimo atvejų (išlaikymo vaikui neteikimo (10), netinkamo vaiko nuosavybės (turto) tvarkymo (1), vaiko teisės į mokslą neužtikrinimo (7), tėvų valdžios ribojimo/vaiko atskyrimo nuo tėvų (4) ir kt.).⁵⁰

Siekiant sumažinti netinkamo tėvų valdžios įgyvendinimo atvejus bei didinant tėvų atsakomybę už vaikų nepriežiūrą 2011 m. kovo 23 d. Vyriausybė pritarė teisingumo ministro siūlymui įtvirtinti galimybę teismui, skiriant nuobaudą tėvams už vaikų nepriežiūrą, kartu įpareigoti juos išklausti ir bendravimo su vaikais tobulinimo kursus. Tai nustatyti siūloma siekiant gerinti vaiką supančią aplinką, kuri jo elgesiui turi didžiausią įtaką – pirmiausia šeimoje. Tokie kursai padėtų tėvams ar globėjams tobulinti bendravimą šeimoje, stiprinti atsakomybę, išmokti efektyviau spręsti bendravimo su vaiku problemas, laiku identifikuoti nepageidautino jo elgesio apraiškas ir užkirsti joms kelią. Teisingumo ministro teigimu, tai yra pagalbinių priemonė tėvams, leisianti kurti geresnę socialinę terpę vaikui - namuose, mokykloje, draugų rate, užklasinėje veikloje ir pan. Kadangi netinkama vaikų priežiūra neretai yra viena iš jų nusikalstamo elgesio priežasčių, kartu tai leis stiprinti vaikų daromų nusižengimų prevenciją.⁵¹

Apibendrinant galima teigti, kad tėvų teisės ir pareigos siejamos su jų atsakomybe už vaiko gerovę atsižvelgiant į vaiko interesus. Pagrindinės tėvų teisės ir pareigos susijusios su vaiko teisių įgyvendinimu yra apibrėžtos LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme Tėvų pareiga užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą, sudaryti sąlygas vaiko vystymuisi ir tobulėjimui.

⁵⁰ Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2008 metų veiklos ataskaita

⁵¹ Vyriausybė pritarė, kad už vaikų nepriežiūrą tėvai galėtų būti siunčiami į kursus, 2011 [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per Internetą <<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1626>>

1.3. Tėvų atstovavimas vaiko teisėms ir interesams

Vaikas yra visuomenės grupė, kuri savarankiškai negali visaverčiai atstovauti savo teises, ginti jas, skųstis, kai jos pažeidžiamos ar kai jų nepaisoma, imtis politinių priemonių savo interesams įgyvendinti. Vaikų teisės priklauso nuo suaugusiųjų supratimo ir jų sąmoningų bei ryžtingų pastangų sėkmingai savo ateičiai užtikrinti⁵².

Kaip numato Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas⁵³, tėvai yra savo neveiksnių nepilnamečių vaikų atstovai pagal įstatymus, išskyrus tėvus, pripažintus neveiksniais teismo sprendimu. Tėvai savo nepilnamečiams vaikams atstovauja pateikę vaiko gimimo liudijimą.

Šiuo metu itin aktuali problema yra tėvų emigracija. Atstovavimas vaikui, jo teisių ir interesų užtikrinimas ir gynimas – yra viena iš pagrindinių problemų, su kuria susiduriama tėvams išvykus į užsienį ir palikus vaikus tretiesiems asmenims priežiūrėti. Tėvai yra vaiko atstovai pagal įstatymą. Jų pareiga – atstovauti ir ginti savo vaiko teises ir teisėtus interesus⁵⁴.

2007 m. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtinti nauji Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai⁵⁵. Šie nuostatai reglamentuoja Lietuvos Respublikos teritorijoje likusio be tėvų globos vaiko laikinosios globos (rūpybos) skubaus ir planuoto nustatymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) tėvų prašymu nustatymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) vykdymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) vietos ir vaiko globėjo (rūpintojo) keitimo ir vaiko laikinosios globos (rūpybos) priežiūros tvarką bei vaiko gražinimą tėvams.

Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai numato, kad prieš 30 kalendorinių dienų iki išvykimo tėvai turi kreiptis su prašymu į savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnybą dėl laikino globėjo (įstatyminio atstovo), kurio kandidatūrą pateikia patys tėvai, paskyrimo.

Tėvai, norintys tinkamai įforminti vaiko globą (rūpybą), tėvų užsienyje buvimo laikotarpiu, savivaldybės Vaiko teisių apsaugos skyriui turi pateikti šiuos dokumentus, numatytus nuostatų 25 punkte:

⁵² Čepas A. Žmogaus teisės Lietuvoje. Vilnius: Naujos sistemos, 2005, p.188

⁵³ LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas// Žin., 2000, Nr. 74-2262

⁵⁴ Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi premdimo būdai (konferencijos medžiaga). Vilnius, 2006.

⁵⁵ LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. gegužės 28 d. įsakymas Nr. A1-145 „Dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų patvirtinimo// Žin., 2007, Nr. 61-2360

1. Rašytinį prašymą dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo jų išvykimo iš šalies laikotarpiu ir fizinio asmens paskyrimo globėju (rūpintoju), kuriam tėvai patiki laikinai prižiūrėti savo vaiką.

2. Vaiko gimimo liudijimo kopiją.

3. Tėvų ir siūlomo fizinio asmens prižiūrėti vaiką asmens tapatybės kortelės kopiją ar kitą asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą.

4. Siūlomo fizinio asmens Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos nustatytos formos sveikatos pažymėjimą.

5. Siūlomo fizinio asmens gyvenamosios vietos seniūnijos (savivaldybės) buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą.

6. Pažymą apie siūlomo fizinio asmens šeimos sudėtį.

7. Kartu su siūlomu fiziniu asmeniu gyvenančių vyresnių kaip 16 metų asmenų rašytinius sutikimus.

Priėmus Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatus Lietuvoje yra reglamentuotas vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo tėvų prašymu institutas, kurio normos sudaro sąlygas išvykstantiems tėvams pasirūpinti liekančio vaiko teisėmis ir tinkamai išspręsti jo juridinio atstovavimo klausimą.

Remiantis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007 metų vasario 19 dienos pranešimu, jeigu į užsienį išvyksta vienas iš tėvų, o vaikai lieka gyventi su kitu iš tėvų, problemų nekyla, nes vaikai ir toliau gyvena jiems įprastoje vietoje, šalia yra bent vienas iš tėvų, kuris rūpinasi jais, gina ir atstovauja jų interesus. Jei į užsienį išvyksta vienintelis iš turimų tėvų (arba tas tėvas, su kurio vaikai gyvena daugiausia arba su kuriuo teismo sprendimu yra nustatyta vaikų gyvenamoji vieta), tokiu atveju išvykstantis tėvas turi nuspręsti, kam patikėti savo nepilnamečius vaikus. Dažniausiai vaikai paliekami senelių, tėvų seserų ar brolių, kitaip sakant, artimųjų giminaičių, priežiūrai. Tačiau ne visi prieš išvykdami į užsienį teisiškai įformina laikiną vaikų globą. Teisiškai neįformintas toks tėvų sprendimas neturi teisinių pasekmių - kilus būtinybei artimieji, kurių priežiūrai palikti vaikai, negali atstovauti vaikų interesams nei mokykloje, nei gydymo įstaigoje. Todėl prieš išvykdami ilgesniam laikui gyventi ir dirbti į kitą valstybę, tėvai gali sutvarkyti savo vaiko atstovavimo ir priežiūros klausimus.⁵⁶

⁵⁶ Dėl vaiko interesų atstovavimo tėvams išvykus dirbti ir gyventi į užsienį. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per Internetą < <http://www.socmin.lt/index.php?-1939469602> >

Taigi, vaiko tėvai ar vienas iš turimų tėvų, išvykdami į užsienį, privalo išspręsti vaiko teisių ir interesų atstovavimo klausimą. Laikino išvykimo iš Lietuvos laikotarpiu jie turi teisę pasirinkti fizinį asmenį, kuriam patiks vaiko priežiūrą. Labai svarbu iš anksto pradėti rengti visus reikalingus dokumentus, kad vaiko laikinosios globos (rūpybos) klausimas be kliūčių būtų išspręstas iki tėvų išvykimo. Neretai tėvai reikiamų dokumentų dėl nežinojimo ar kitų priežasčių nesutvarko, todėl viena iš tėvų teisinio švietimo turėtų būti vaiko teisių ir interesų atstovavimo klausimais.

2. Tėvų teisinis švietimas ir jo būtinumo teorinis pagrindimas

2.1. Suaugusiųjų švietimas

Didėjantis žinių poreikis tampa vis svarbesnis tiek profesiniams tikslams, tiek ir pačiam individui. Kaip teigia Jarvis⁵⁷ mokymasis yra žmogaus būties pamatas.

XXI amžiaus pradžioje Lietuvos visuomenės susidūrė su naujais iššūkiais. Jie atveria ir naujas galimybes. Į iššūkius bus įmanoma deramai atsakyti, plačiau pasinaudoti galimybėmis, tik einant spartaus ir kryptingo atsinaujinimo keliu. Dabarties pasaulyje toks kelias galimas tik vertinant žmones kaip brangiausią turtą ir deramai į jį investuojant, tik remiantis švietimu kaip esminiu bendros ateities kūrimosi būdu. Todėl švietimas tolesnei krašto raidai įgyja ypatingos svarbos. Jis – pagrindinė šiandienos lietuvių visuomenę modernizuojanti jėga. Tik ja remdamasi Lietuva gebės konkuruoti tarptautinėje bendrijoje. Sykiu švietimas – neatskiriama tautos kultūros dalis, tai tiltas tarp tautos praeities ir ateities. Jis – pagrindinis šiuolaikinės visuomenės tapatybės saugotojas ir kūrėjas. Švietimas sergsti, kuria ir perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą, visuomenės gyvenimą – darnų ir solidarų. Dabarties pasaulyje švietimas tampa būtina kiekvieno žmogaus gyvenimo sėkmės prielaida⁵⁸.

Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos šalyse, suaugusiųjų švietimas įgyvendinamas remiantis Lisabonoje 2002 m. priimtu „Mokymosi visą gyvenimą memorandumu“. Europos komisija konstatavo, kad nacionalinės ir pasaulinės mokymo (-si) sistemos išgyvena didelę krizę, kuri įvairiu lygiu pasireiškia visose šalyse.

Vienas svarbiausių švietimo siekių – padėti asmeniui ir visuomenei atsakyti į esminius dabarties iššūkius, padėti kuo plačiau pasinaudoti atsiveriančiomis naujomis žinių įgijimo galimybėmis. Numatomi pagrindiniai prioritetai: išplečiamos bendrojo lavinimo, profesinio ir ypač aukštųjų mokyklų tęstinio mokymosi programos: sukuriama neformalaus švietimo programų ir modulių akreditavimo tvarka, sukuriama įvairiais mokymosi būdais įgytų kompetencijų formalaus pripažinimo sistema.⁵⁹

⁵⁷ Jarvis P. Tobulas mokymas. Kaunas: VDU, 2001

⁵⁸ Barkauskaitė M. Suaugusiųjų pedagogikos gairės. Vilnius: VPU, 2006

⁵⁹ Montrimaitė L. Andragogikos pagrindai. Mokomoji medžiaga švietimo centrų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programoms. Kaunas: VDU leidykla, 2006

Esminė švietimo paskirtis – suteikti asmeniui brandaus savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam tobulinti savo gebėjimus visą gyvenimą. Kaip teigia Juozaitis⁶⁰, suaugusiųjų mokymosi tikslas yra sudaryti sąlygas atsiskleisti asmenybei, pasižyminčiai kompetencija, sąmoningu bei produktyviu dalyvavimu visose socialinio gyvenimo sferose bei nuolatiniu noru tobulėti.

Asmenybės tobulėjimui, sąmoningumui bei gebėjimui dalyvauti socialiniame gyvenime būtinas teisinis išprusimas, todėl suaugusiųjų švietime svarbią vietą užima visuomenės teisinis švietimas.

2.2. Visuomenės teisinio švietimo svarba

Demokratinėje valstybėje svarbią vietą užima teisė. Šiuolaikinėje visuomenėje išaugo teisės vaidmuo, kuris dažnai nustelbia kitų socialinių reguliatorių vaidmenį. Teisės pagrindu ne tik kuriami, priimami, išreiškiami ir įgyvendinami socialinės politikos sprendimai, bet ir vertinami jos poveikiai (padariniai), todėl neatsitiktinai teisinė sistema yra viena svarbiausių šiuolaikinės visuomenės socialinio gyvenimo ašiu.⁶¹

R. Prakapo, I. Motiejūnaitės⁶² teigimu, teisė tarsi pagalbininkas kasdieniniame visuomenės gyvenime; tačiau vien tai, kad ji egzistuoja, dar neparodo, jog visuomenėje vyrauja tvarka. Todėl būtinas teisinis visuomenės ugdymas.

Teisinis ugdymas traktuojamas kaip informacijos visuomenės rūšis, yra viena iš pagrindinių priemonių, ugdančių teisiškai išprususius bei dorus piliečius. Žmogus gali visapusiškai išreikšti save kaip pilietis tik tada, kai jis žino ne tik savo teises ir pareigas, bet kartu supranta ir gerbia įstatymus, kitų žmonių teises ir laisves bei teisėtus interesus.⁶³

Pagrindinis teisinio ugdymo tikslas yra ne įstatymų sąrašas ar teisės normų išmokymas, bet mokėjimas teisės žiniomis pasinaudoti konkrečioje situacijoje.⁶⁴

⁶⁰ Juozaitis A.M. Besimokantys suaugusieji. Vilnius: LSŠA, 2005

⁶¹ Šlapkauskas V. Teisinės sistemos disfunkcija – silpnos socialinės politikos požymis // Socialinis darbas. Mokslo darbai. Mykolo Romerio universitetas, 2006. Nr. 5(1).

⁶² Prakapas R., Motiejūnaitė I. Teisinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje: mokinių požiūris. // Socialinis ugdymas, 2009 Nr.9

⁶³ Pekauskas A., Grigaliūnaitė. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė // Pedagogika, 2008, Nr. 89

⁶⁴ Pekauskas A., Grigaliūnaitė. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė // Pedagogika, 2008, Nr. 89

Visuomenės teisinis švietimas yra aktuali Lietuvos problema nuo pat nepriklausomybės atkūrimo. Siekiant efektyvinti teisinį švietimą 2004 m. LR Vyriausybė patvirtino Visuomenės teisinio švietimo programą bei Visuomenės teisinio švietimo programos įgyvendinimo priemones.⁶⁵

Visuomenės teisiniu švietimu laikomas procesas, kai asmenims sudaromos galimybės įgyti teisinių žinių, kad jie galėtų tinkamai naudotis savo teisėmis teisinėje sistemoje, jas ginti ir atlikti pareigas. Visuomenės teisinio švietimo tikslas yra gerinti teisinės informacijos prieinamumą visuomenei ir ugdyti savarankiškai mąstantį Lietuvos Respublikos gyventoją, kuris sugebėtų naudotis savo teisėmis ir vykdyti pareigas.⁶⁶

Visuomenės teisinio švietimo programoje, teisinis švietimas, apimantis Lietuvos ir Europos Sąjungos teisę, susideda iš visuomenės:

- Teisinio ugdymo;
- Teisinio informavimo;
- Teisinio konsultavimo⁶⁷.

Nors teisinio visuomenės teisinio švietimo problemas bandoma spręsti tiek kuriant valstybines švietimo programas, tiek pasitelkiant neformalų ugdymą, visuomenės teisinio švietimo poreikis tebėra didelis. Tai patvirtina 2007 m. Lietuvos žmogaus teisių lygos atlikto sociologinio tyrimo „Teisinės informacijos poreikio ir sklaidos vertinimas“⁶⁸ rezultatai. Šis tyrimas atliktas vykdant Visuomenės teisinio švietimo programą. Tyrimo tikslas yra įvertinti gyventojų teisinių žinių lygį, svarbiausias šioje srityje kylančias problemas bei nustatyti, kokios papildomos informacijos gyventojams trūksta. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 2007 m. 40 proc. gyventojų turimų teisinių žinių nepakanka ir jie norėtų gauti daugiau informacijos teisiniais klausimais. Tokį vertinimą dažniau išsakė moterys, 30 – 50 metų, turintys vidurinį ir specialų vidurinį išsilavinimą, vidutinių pajamų žmonės. 38 proc. apklausos dalyvių mano, kad jiems turimų teisinių žinių iš dalies pakanka, tačiau jie norėtų gauti papildomos informacijos jiems rūpimais klausimais. Tai dažniau minėjo pasiturintys, turintys aukštąjį ar nebaigtą aukštąjį išsimokslinimą, jaunesni nei 30 metų žmonės. 15 proc. gyventojų mano, kad jiems pakanka turimos teisinės informacijos ir nėra poreikio papildomai teisinei informacijai. Tai dažniau minėjo vyrai, vyresni nei 50 metų bei

⁶⁵ Visuomenės teisinio švietimo programos įgyvendinimo priemonės.// Žin., 2005 Nr. 103-3819

⁶⁶ Kairienė B., Dzindzaliėtienė. Teisinis švietimas- vaiko teisių įgyvendinimo prielaida.//Socialinis ugdymas, Vilnius, 2009 Nr. 9 (20)

⁶⁷ Visuomenės teisinio švietimo programos įgyvendinimo priemonės.// Žin., 2005 Nr. 103-3819

⁶⁸ Sociologinio tyrimo „Teisinės informacijos poreikio ir sklaidos vertinimas“ rezultatai, 2007. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per Internetą < <http://tm.infolex.lt/default.aspx?item=aktual&id=13304> >

turintys nebaigtą vidurinį išsimokslinimą žmonės. Kas penktas apklausos dalyvis minėjo, kad jiems reikėjo ar šiuo metu reikia teisinės pagalbos ar konsultacijos. Didžiausias poreikis yra teisei pagalbai nuosavybės, darbo sutarčių ar šeimos klausimais.

2008 m. LR Vyriausybė patvirtino Teisingumo ministerijos parengtą 2009–2012 metų visuomenės teisinio švietimo programą.⁶⁹ Šios programos tikslas yra užtikrinti visuomenės teisinio švietimo sistemos, sudarančios galimybes gyventojams įgyti teisinių žinių ir gebėjimų, kad jie tinkamai naudotųsi savo teisėmis ir laisvėmis teisinėje sistemoje, jas gintų ir atliktų pareigas, plėtrą.

Programa siekiama į visuomenės teisinio švietimo sistemą įtraukti valstybės ir savivaldybių institucijas, nevalstybinės organizacijas bei teisininkus rengiančias aukštąsias mokyklas. Bendradarbiaujant su nevalstybinėmis organizacijomis, aukštosiomis mokyklomis planuojama vykdyti visuomenės teisinio švietimo projektus, kurių metu būtų teikiamos nuolatinės teisinės konsultacijos, sudaromos galimybės daugiau sužinoti apie teisinės sistemos ypatumus, konkrečią teisės sritį.

Programoje numatytos šios pagrindinės teisinio švietimo priemonės:

- teisinės sąmonės ugdymas;
- teisinės informacijos teikimas;
- teisinis konsultavimas⁷⁰.

Viena iš pagrindinių priemonių yra teisinės sąmonės ugdymas. Teisinė sąmonė - tai sistema vaizdinių, idėjų, teorijų, kurias susikuria tam tikrais interesais besivadovaujantys žmonės apie galiojančią ir pageidautiną teisę, apie galiojančių įstatymų sutikimą ar nesutikimą su jų interesais (teisingumu), taip pat teigiamos ar neigiamos emocijos, kurias patiria skirtingų interesų turėtojai, susidūrę su galiojančia teise, vertindami ją savo ir visuomenės interesų apsaugos požiūriu.⁷¹

Teisinę sąmonę sudaro du lygiagrečiai struktūriniai elementai:

- Teisinė psichologija;

⁶⁹ LR Vyriausybės 2008 m. spalio 29 d. nutarimas Nr. 1120 „Dėl visuomenės teisinio švietimo 2009-2012 metų programos patvirtinimo.“//Žin., 2008 Nr. 130

⁷⁰ LR Vyriausybės 2008 m. spalio 29 d. nutarimas Nr. 1120 „Dėl visuomenės teisinio švietimo 2009-2012 metų programos patvirtinimo.“//Žin., 2008 Nr. 130

⁷¹ Kairienė B., Dzindzaliėnė. Teisinis švietimas- vaiko teisių įgyvendinimo prielaida.//Socialinis ugdymas, Vilnius, 2009 Nr. 9 (20)

- Teisinė ideologija.⁷²

Teisinė psichologija – jausmai, išgyvenimai, kuriuos žmonės patiria tiesiogiai susidurdami su įvairių valstybės institucijų veikla šioms kuriant ir taikant teisės aktus, ginančius ar siaurinančius asmens teises. Teisinė ideologija tai argumentuotas, sąmoningas žmonių požiūris į galiojančią ir pageidaujamą teisę, iš kurio išsirutulioja teisės normos ir visa teisinių santykių tikrovė.

Visuomenės teisinio švietimo 2009-2010 programą numatoma įgyvendinti atsižvelgiant į įvairių socialinių visuomenės grupių poreikius, ypač daug dėmesio skirti jaunimui ir suaugusiesiems, kurie nėra įgiję atitinkamos kompetencijos.

Kaip vienas iš pagrindinių Visuomenės teisinio 2009-2012 metų programos uždavinių yra formuoti teisinę sąmonę ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo lavinimo programas vykdančiose įstaigose ir neformaliajame suaugusiųjų švietime, sudaryti palankesnes teisinės savišvietos sąlygas.

Taigi, teisinio švietimo procesas prasideda jau ikimokyklinėje įstaigoje. Todėl organizuojant vaikų ir jaunuolių teisinio švietimo ugdymą ypatinga vieta tenka mokyklai.

Teisinio švietimo ugdymo sistemą mokykloje sudaro⁷³:

- Teisinis pedagogų parengimas;
- Teisinis moksleivių ugdymas;
- Teisinis tėvų švietimas.

K. Lapinsko⁷⁴ nuomone, reikalingas pagal amžiaus grupes diferencijuotas visuomenės teisinis švietimas plačiaja prasme, t. y. švietimas, ne tik apimantis supažindinimą su Konstitucija, bet ir su teisės pagrindais. Mokyklose turėtų būti sudarytos programos, iš kurių mokiniai sužinotų, kas yra Konstitucija, įstatymai, kokias funkcijas vykdo teismai, policija, kalėjimai; studentams galėtų būti aiškinama valstybės samprata, jos mechanizmas, kas yra konstitucinė, civilinė, baudžiamoji, darbo ir kitos teisės šakos. Įvairios gali būti ir suaugusiųjų teisinio švietimo formos, pvz., būtų puiku, jei švietėjiškas iniciatyvas parodytų teisininkus vienijančios organizacijos.

⁷² Pekauskas A. Vidutinio mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė//Pedagogika, 2010, Nr.99, p. 102

⁷³ Pekauskas A., Grigaliūnaitė. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė// Pedagogika, 2008, Nr. 89

⁷⁴ Lapinskas K. Visuomenės teisinis švietimas neturėtų apsiriboti vien Konstitucijos egzaminu // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2009-11-11-kestutis-lapinskas-visuomenes-teisinis-svietima-sneturetu-apsiriboti-vien-konstitucijos-egzaminu/35158>

Mokyklinio ugdymo laikotarpiu teisinės sąmonės ugdymas atsiskleidžia per teisės pagrindų ir pilietinio ugdymo disciplinas. Bendradarbiaujant su Švietimo ir mokslo ministerija, išleistas vadovėlis moksleiviams „Teisė kiekvienam“. Svarbiausias teisinio švietimo principas - supažindinti su praktine teise, t. y. su tokia teise, su kuria jie susiduria kasdieniniame gyvenime, išaiškinti moksleiviams, kaip valstybėje galiojantys įstatymai įtakoja žmonių kasdieninį gyvenimą (pvz., kai žmogus ką nors perka, nuomoja butą, sudaro santuoką ar skiriasi, kaltinamas nusikaltimo ar teisės pažeidimo padarymu ir pan.). Siekiama pateikti atsakymą į daugelį su teise susijusių klausimų: kokias teises ir laisves asmuo turi, kaip jomis tinkamai naudotis, kur kreiptis konkrečių teisių ir laisvių pažeidimo atveju? Kaip valstybėje egzistuojanti teisinė sistema ir įstatymai gali apsaugoti juos, jų teises ir interesus? Kaip žmogus turi elgtis konkrečiose gyvenimo situacijose, pavyzdžiui, jei tampa nusikaltimo auka, yra sulaikomas, suimamas, kaip elgtis, kad netapti nusikaltimo auka? Kiekviena pamoka, kaip ir visa „Teisės kiekvienam“ programa, turi trijų tipų tikslus, orientuotus į:

- žinių įgijimą;
- bendrųjų asmens gebėjimų ugdymą;
- vertybių formavimą;
- gebėjimą taikyti žinias ir pačiam susirasti reikalingos informacijos.⁷⁵

Tačiau vykdant teisinį ugdymą mokykloje susiduriama su problemomis:

- Bendrojo ir specialiojo lavinimo mokyklų pradinėse klasėse nėra dėstoma speciali disciplina, supažindinanti moksleivius Lietuvos teisinės sistemos pagrindais ir su atsakomybe. Taigi jaunimui nediegiamas atsakomybės jausmas, neugdoma teisinė sąmonė ir kultūra;
- Lietuvoje nerengiami mokytojai, kurie mokytų teisės pagrindų;
- Teisininkai nepakankamai įtraukti į mokinių teisinį švietimą.⁷⁶

Taip pat nesistemiškai vykdomas teisinis ugdymas, A. Pekauskas, G. Grigaliūnaitės⁷⁷ nuomone, į kurį turėtų įeiti teisinis pedagogų rengimas, teisinis moksleivių ugdymas ir teisinis tėvų švietimas.

⁷⁵ Toleikienė R. Socialinių gebėjimų ugdymo valdymas teisinio švietimo aspektu. Šiauliai, 2006. P.39

⁷⁶ Pekauskas A., Grigaliūnaitė. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė// Pedagogika, 2008, Nr. 89

Apibendrintai galima teigti, kad mūsų šalyje ypatingas dėmesys yra skiriamas visuomenės teisiniam švietimui, kuriama bendra visuomenės teisinės sąmonės ugdymo, teisinės informacijos teikimo ir teisinio konsultavimo sistema. Tačiau teisinis švietimas vykdomas nesistemiškai, pagrindinės probleminės sritys yra teisinis pedagogų rengimas, teisinis moksleivių ugdymas ir teisinis tėvų švietimas.

2.3. Teisinis tėvų švietimas

Teisinio tėvų švietimo procese didelį (o gal ir pagrindinį) vaidmenį vaidina mokykla. Teisinis tėvų švietimas yra viena iš tėvų pedagoginio švietimo sudedamųjų dalių, todėl prieš aptariant teisinio tėvų švietimo aspektus, pateiksime pedagoginio tėvų švietimo sampratą.

Kaip teigia L. Seliokienė⁷⁸, tėvų pedagoginis švietimas laikomas viena šeimos ir ugdymo institucijos sąveikos formų. I. Leliūgienė, G. Simanavičienė⁷⁹ pateikia dvi pedagoginio tėvų švietimo sampratas: viena pagrįsta informacijos, žinių perdavimu ir jų gausinimu, kita orientuota į patirties gausinimą, požiūrių, vertybių perkainojimą, kompetencijų formavimą ir gilinimą, konstruktyvią veiklą. Pirmoji samprata neretai kritikuojama antrosios sampratos atstovų, kaip neveiksminga arba pavojinga.

Europos tėvų teisių ir pareigų chartijoje⁸⁰ nurodoma, kad tėvų pareiga yra skirti laiko ir asmeninio atsidavimo savo vaikams bei jų mokyklai, remti šias pastangas siekiant įgyvendinti ugdymo tikslus. Taigi, tėvai ir mokykla turi būti partneriai, siekiantys bendro tikslo, nuolat bendradarbiaujantys.

I. Leliūgienė, G. Simanavičienė⁸¹ mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą ir bendravimą, jų sąveiką apibūdina taip:

- Tėvų konsultavimas svarbiais vaiko ugdymo ir mokymo klausimais;
- Bendros mokinių, mokytojų ir tėvų išvykos, kelionės;
- Tėvų įtraukimas į ugdymo procesą panaudojant jų profesinę veiklą (pamokos, seminaro arba praktinio užsiėmimo pravedimas, ekskursija į darbovietę ir kt.);

⁷⁷ Pekauskas A., Grigaliūnaitė G. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė// Pedagogika, 2008, Nr. 89

⁷⁸ Seliokienė L. Šeimos pedagogika. Marijampolė: Marijampolės kolegijos leidybos centras, 2004

⁷⁹ Leliūgienė I., Simanavičiūtė G. Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida//Socialinis darbas, 2010 Nr.9

⁸⁰ Europos tėvų teisių ir pareigų chartija. 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-30] Prieiga per Internetą <http://www.tevuforumas.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=66>

⁸¹ Leliūgienė I., Simanavičiūtė G. Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida//Socialinis darbas, 2010 Nr.9, p. 116

- Tėvų pagalba jų vaikams mokytis.

Remiantis D. Selmistraitienė⁸², tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas bus sėkmingas, jei:

- pedagogas įgys pasitikėjimą tėvais;
- tėvai įgys pasitikėjimą mokykla, jos siekiu padėti ir tarpininkauti;
- tėvus ir mokytojus sies demokratiški santykiai;
- bus vienodų tikslų siekimas;
- ir tėvai ir mokykla dalyvaus vaiko ugdyme bei problemų sprendime;
- bus geras tarpusavio psichologinis klimatas

Tačiau šiandieninėje mokykloje išryškėja pagrindinis tėvų švietimo, o kartu ir teisinio švietimo trūkumas, tai pedagoginio tėvų švietimo sistemos nebuvimas. Kaip teigia I. Leliūgienė, G. Simanavičienė⁸³, tėvai kaip labai svarbi mokyklos bendruomenės dalis ir mokyklos partneriai ugdant vaikus, kol kas nesulaukė deramo ir būtino jiems dėmesio, kurio išraiška būtų konkretūs dokumentai būtent apie tėvų švietimą mokykloje – tikslus, būdus, periodiškumą, vykdančius šį švietimą darbuotojus arba jų komandą.

Tėvų pedagoginio švietimo sistemoje svarbi vieta tenka tėvų teisiniam švietimui. Vykdamas tėvų teisinį švietimą labai svarbu pasirinkti teisinio švietimo metodus. Remiantis I. Leliūgiene, G. Simanavičiene⁸⁴ galima išskirti šiuos tėvų švietimo metodus:

- Paskaitas,
- Susirinkimus;
- Konferencijas;
- Atvirų durų dienas;
- Konsultacijas;
- Informacijos sklaidimą;
- Individualius pokalbius;

⁸² Selmistraitienė D. Kaip padėti vaikams ir paaugliams, patyrusiems seksualinę skriaudą. Vilnius, 2003

⁸³ Leliūgienė I., Simanavičiūtė G. Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida//Socialinis darbas, 2010 Nr.9, p. 115

⁸⁴ Leliūgienė I., Simanavičiūtė G. Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida//Socialinis darbas, 2010 Nr.9, p. 116

- Prevencinių programų, projektų veiklos;
- Disputus.

Šie pedagoginio tėvų švietimo metodai tinka teisiniam tėvų švietimui. A.Pekauskas, G. Grigaliūnienė⁸⁵ tėvų teisinio švietimo metodus skirsto į dvi grupes:

- Grupinius teisinio švietimo metodus (susirinkimus, paskaitas);
- Individualius teisinio švietimo metodus (pokalbis, konsultavimas).

Taikant grupinius tėvų teisinio švietimo metodus tėvai gauna naudingos informacijos apie vaikų auklėjimą, psichologines, pedagogines, teisines žinias. Tėvai turi galimybę bendrauti su specialistais, iškelti rūpimus klausimus bei problemas ir išgirsti atsakymus, pabendrauti su pedagogais, administracijos darbuotojais, įvairiais specialistais.

Individualūs teisinio švietimo metodai dažniausiai taikomi tėvams, kurie vengia susirinkimų, nesidomi mokyklos gyvenimu. Kalbant su tėvais individualiai, pokalbio turinys priklauso nuo konkretaus vaiko elgesio ypatumų, charakterio.

Tėvų teisinio švietimo temos gali būti įvairios. A.Pekauskas, G. Grigaliūnaitė⁸⁶ teigia, kad vykdant teisinį tėvų švietimą būtina aptarti tokius klausimus:

- Vaikų nusižengimus viešajai tvarkai;
- Neteisingo auklėjimo šeimoje faktai;
- Tėvų teisės normų pažeidimai;
- Nauji įstatymai ir pan.

Labai svarbu, kad teisinio švietimo renginiai tėvams būtų reguliarūs. Sistemingą teisinį švietimą lemia pedagogų profesinis pasirengimas. Kaip teigia A. Pekauskas⁸⁷ šioje srityje yra pastebimi kai kurie pozityvūs poslinkiai. Mykolo Romerio universitetas kviečia studijuoti magistratūros studijų programoje teisės edukologiją.

Apibendrinant galima teigti, kad teisinio ugdymo sistemoje svarbi vieta tenka tėvų teisiniam švietimui. Teisinis tėvų švietimas turėtų būti nuoseklus ir pedagogiškai pagrįstas, todėl

⁸⁵ Pekauskas A., Grigaliūnaitė. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė// Pedagogika, 2008, Nr. 89, p. 110

⁸⁶ Pekauskas A., Grigaliūnaitė. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė// Pedagogika, 2008, Nr. 89

⁸⁷ Pekauskas A. Vidutinio mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė.//Pedagogika, 2010, Nr.99

vykdant teisinį tėvų švietimą svarbu renginių organizavimo reguliarumas, tinkamų teisinio švietimo metodų parinkimas, pedagogų teisinis parengimas.

3. Teisinio švietimo poreikio įgyvendinant tėvų valdžią tyrimas

3.1 Tyrimo metodika ir organizavimas

Siekiant iširti teisinio švietimo poreikį tėvams buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Duomenų rinkimui buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas – anketinė tėvų apklausa. Kiekybinio tyrimo anketą sudarė 23 klausimai (1 priedas).

Anketoje pateikti klausimai pagal jų turinį suskirstyti į tris blokus:

Pirmasis klausimų blokas skirtas atskleisti tėvų nuomonę apie tėvų teises ir pareigas ir teisinį švietimą (tėvų valdžios ir teisinio švietimo samprata, tėvų teisių ir pareigų gyvendinimas).

Antrasis klausimų blokas suformuotas siekiant atskleisti teisinio švietimo žinių ir mokymų poreikį (teisinių žinių reikalingumas, atvejai, kuomet reikalingos teisinės žinios, šaltiniai, iš kurių sužinoma informacija apie tėvų teises ir pareigas, dalyvavimas mokymuose teisinio švietimo klausimais, mokymų teisinio švietimo klausimais poreikis).

Trečiasis klausimų blokas skirtas respondentų demografines charakteristikas (lytis, išsimokslinimas, amžius).

Anketa sudaryta iš uždarų ir pusiau atvirų klausimų.

Apklausoje dalyvavo Pasvalio miesto bendrojo lavinimo mokyklų (Petro Vileišio gimnazijos ir Svalios pagrindinės mokyklos) 9 klasių mokinių tėvai. Tyrimas vykdytas 2011 metų vasario mėn. Vykdam tyrimą susidurta su tėvų vengimu dalyvauti apklausoje. Pirmajame tyrimo etape buvo išdalinta 115 anketų, tačiau sugrįžo 70 anketų, todėl buvo anketos pakartotinai išdalintos respondentams, gauta dar 26 anketos. Tyrimo duomenų apibendrinimui panaudota 96 anketos.

Visi respondantai gavo vienodas anketas. Priimtinausius atsakymus reikėjo pažymėti kryželiu.

Sudarant anketą bei vykdam anketinę apklausą buvo atsižvelgta į etinius tyrimo aspektus, sudaryta anoniminė anketa, kurią atsakydami respondantai užtikrinami, kad duomenys bus konfidencialūs ir niekas negalės nustatyti respondento vardo, pavardės ir kitų individualių duomenų

Tyrimas realizuotas, remiantis šiais etikos principais:

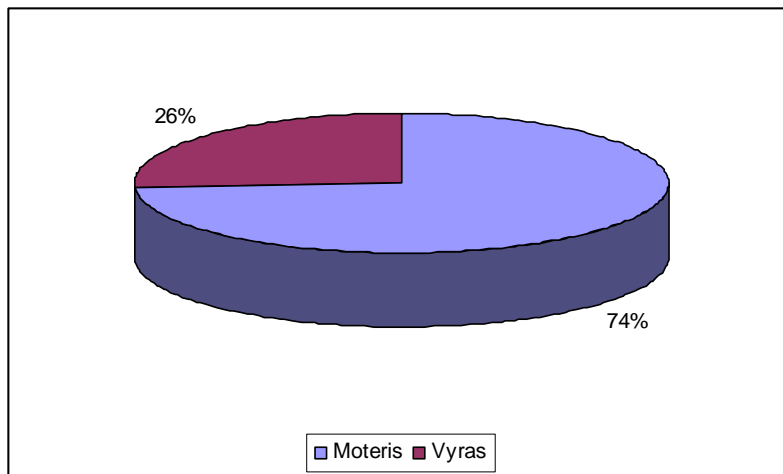
- apklausa atlikta gavus mokyklos administracijos, leidimą;
- respondentų dalyvavimas apklausoje savanoriškas;
- tiriamiesiems buvo garantuojamas anonimiškumas.

Anketinės apklausos duomenų analizei atlikti buvo naudotas statistinių programų *MS Office* paketo programa *MS Excel*. Tyrimo metu gauti duomenys šiame darbe pateikti procentine išraiška.

3.2. Tiriamųjų charakteristika

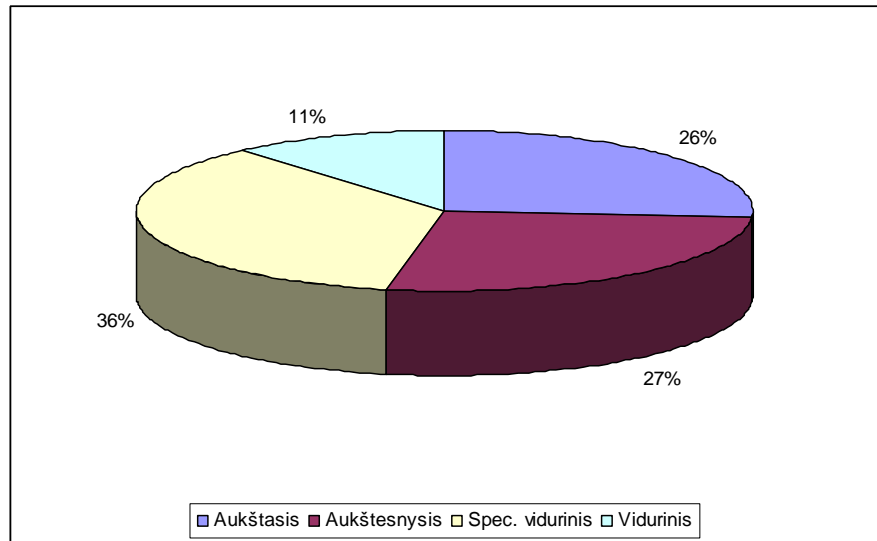
Siekiant atskleisti tėvų nuomonę apie teisinio švietimo poreikį tyrime dalyvavo mokinių tėvai. Norint geriau pažinti tiriamuosius tyrimo pradžioje domėjomės respondentų amžiumi, lytimi, išsilavinimu.

Anketinėje apklausoje dalyvavo 96 respondentai. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį pateiktas 1 pav.

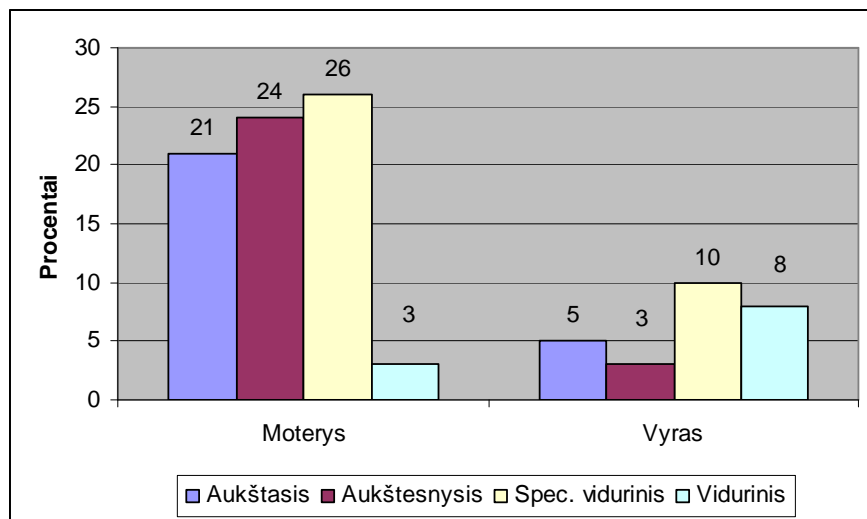
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Kaip matyti iš 1 pav. tyrime dalyvavo moterų tris kartus daugiau nei vyrų. Taigi, didžioji iš apklaustų respondentų- motinos, tai patvirtina nusistovėjusį požiūrį, kad vaikų ugdymas yra daugiau moterų rūpestis.

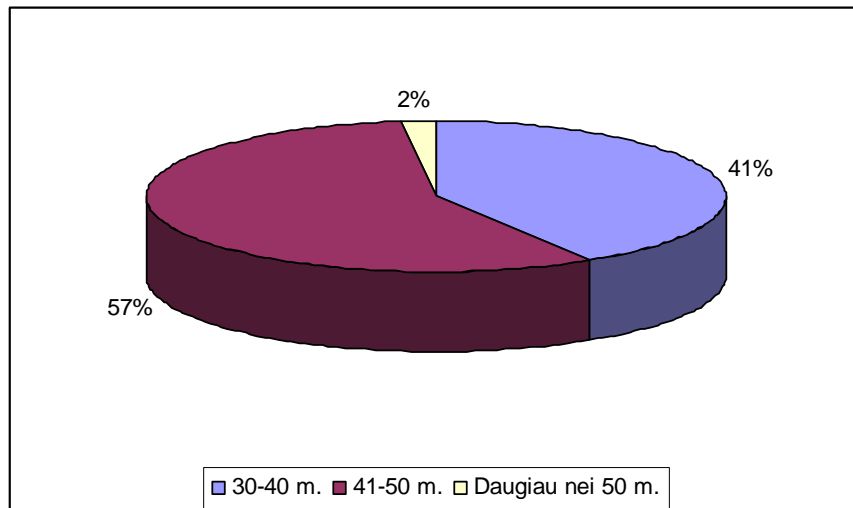
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal išsilavinimą nustatyta (2 pav.), kad vyraujantis tėvų išsilavinimas yra spec. vidurinis -36 proc. Beveik vienoda dalis tėvų yra įgiję aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą.

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir išsilavinimą

Žvelgiant į respondentų lyties ir išsilavinimo skirstinius (3 pav.), pastebėta, kad vyrų vyraujantis išsilavinimas yra spec. vidurinis (10 proc.) ir vidurinis (8 proc.), o moterų dominuojantis išsilavinimas yra spec. vidurinis (26 proc.) ir aukštesnysis (24 proc.). Aukštąjį išsilavinimą turinčių moterų yra keturis kartus daugiau nei vyrų (moterų -21 proc. ir atitinkamai vyrų -5 proc.).

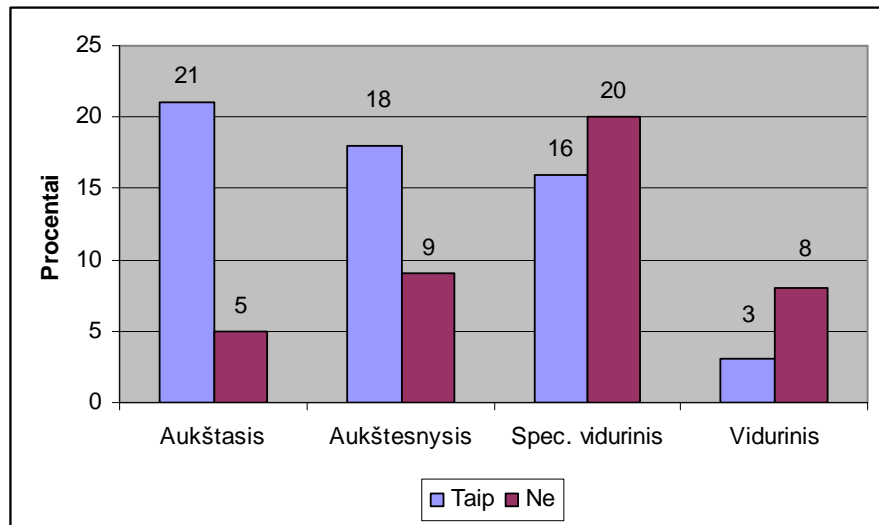
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal amžių galima išskirti dvi amžiaus grupes: 41-50 metų amžiaus grupei priklauso 57 proc., o 30-40 m. amžiaus grupei-41 proc. tėvų. Tačiau tyrime dalyvavo ir keletas vyresniųjų nei 50 m. tėvų.

Apibendrinant respondentų demografinius duomenis galima teigti, kad tyrime dalyvavo daugiausia motinos (74 proc.), 40-50 metų amžiaus, įgijusios spec. vidurinį ir aukštesnįjį išsilavinimą. Penktadalis respondentų turi aukštąjį išsilavinimą, tačiau motinų įgijusių aukštąjį išsilavinimą yra keturis kartus daugiau nei tėvų. Kaip matysime tyrimo eigoje, duomenys apie respondentų pasiskirstymą pagal išsilavinimą yra svarbūs, nes turi įtakos tėvų nuostatoms apie teisinį tėvų švietimą, įgyvendinant tėvų valdžią.

3.3. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Tyrimo metu buvo siekta nustatyti ar respondentai žino kas yra tėvų valdžia. Išanalizavus anketinės apklausos duomenis paaiškėjo, kad daugiau nei pusės tėvų (57 proc.) teigimu, jie žino kas yra tėvų valdžia. Visi tyrime dalyvavę vyrai nurodė, kad jiems yra žinoma tėvų valdžios apibūdinimas. (žr. pav. 4).

5 pav. Respondentų nuomonė, kas yra tėvų valdžia

Kaip matyti iš 4 pav., teigiančiųjų, kad žino kas yra tėvų valdžia daugiausia respondentų grupėje, turinčių aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą. Daugiau nei pusė respondentų įgijusių spec. vidurinį ir vidurinį išsilavinimą, nurodė, kad nežino kas yra tėvų valdžia. Taigi, šių duomenų pagrindu galima teigti, kad aukštesnį išsilavinimą, turintys tėvai daugiau žino kas yra tėvų valdžia nei žemesnį išsilavinimą turinčių tėvų.

Nors daugiau nei pusė tyrimo dalyvių teigė, kad žino kas yra tėvų valdžia, tačiau paprašius paaiškinti, kaip supranta teiginį „tėvų valdžia“ tik trečdalis respondentų apibūdino minėtą teiginį.

Išanalizavus respondentų nuomonę apie tėvų valdžios sampratą, galima išsikirti tris atsakymų grupes:

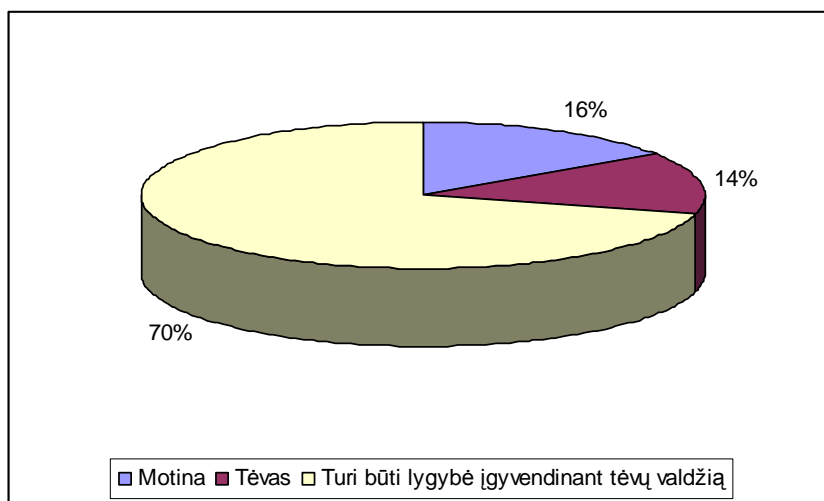
- pirmajai grupei galima priskirti respondentų atsakymus, kuriuose matyti, kad tėvų valdžia apibūdinama kaip tėvų teisių ir pareigų visuma. Šį apibūdinimą galima pailiustruoti tokiais respondentų teiginiais „*tai teisė ir pareiga auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir gerais piliečiais, iki pilnametystės išlaikyti*“; „*tėvų pareigos, teisės ir atsakomybė auginant ir auklėjant vaikus*“; „*abiejų tėvų teisės ir pareigos savo vaikams*“; „*tėvų pareigos ir jų atlikimas auginant vaikus*“; „*vaiko auklėjimas, priežiūra, atsakomybė, atstovavimas vaiko interesams*“. Tačiau reikia konstatuoti, kad tik 3 proc. tėvų supranta, kad tėvų valdžia yra teisių ir pareigų visuma.
- antrajai atsakymų grupei galima priskirti respondentų atsakymus, kuriuose tėvų valdžia suprantama kaip pareiga auginant vaiką: „*tėvų pareiga prižiūrėti vaikus*“; „*tėvų pareiga auklėti vaikus*“. Minėti teiginiai įrodo, kad tėvai daugiau dėmesio skiria tėvų pareigoms,

tačiau neakcentuoja savo teisių įgyvendinant tėvų valdžią. Juk tėvų teisės ir pareigos yra neatsiejami dalykai, galintys užtikrinti tėvų valdžią.

- trečioji atsakymų grupė- tėvų valdžia apibūdinama kaip tėvų įtaka savo vaikui. Tai galima pailiustruoti tokiais teiginiais „tėvai sprendžia visus klausimus ir nustato drausmės taisykles“; „vaikas turi išsipareigojimus ir turi vykdyti juos, klausyti tėvų“; „vaikų kontroliavimas, kad mokytųsi, nepraleidintų pamokų“; „kai vaikas paklusta tėvų valiai“, „sprendimų priėmimas, nes vaikas nepilnametis“.

Taigi, apibendrinant respondentų atsakymus galima teigti, kad tėvai turi ribotą arba klaidingą supratimą kas yra tėvų valdžia.

Tyrimo metu siekėme sužinoti respondentų nuomonę apie tėvų lygybę įgyvendinant tėvų valdžią.

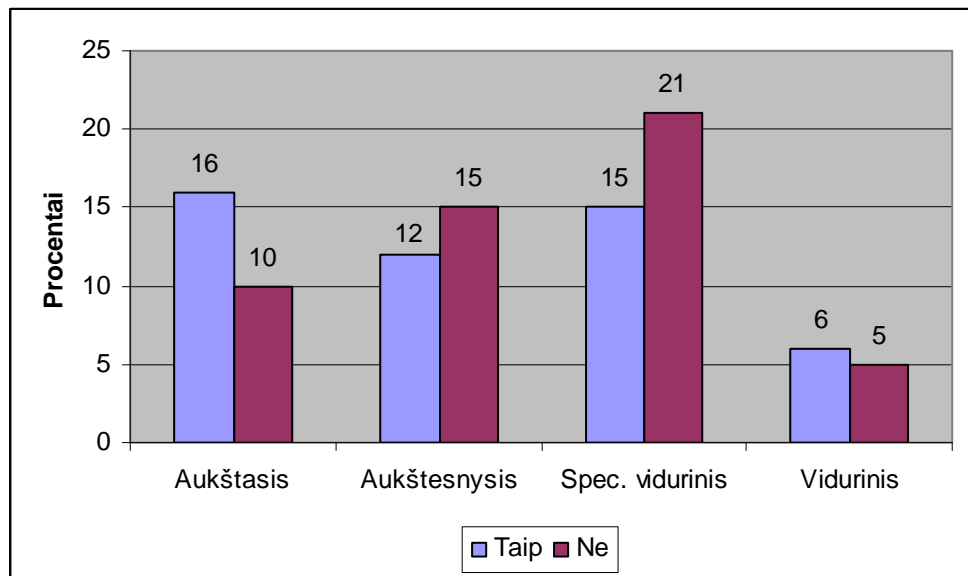

6 pav. Respondentų nuomonė apie teisių ir pareigų lygybę

Kaip matyti iš 6 pav., dauguma respondentų nurodė, kad abu tėvai turi lygias teises ir pareigas auginant vaikus. Trečdalis respondentų turi klaidingą nuostatą apie lygybę, įgyvendinant tėvų valdžią, nes 16 proc. respondentų teigė, kad šeimoje turi didesnes teises ir pareigas motina bei 14 proc. nurodė, kad didesnė atsakomybė įgyvendinant tėvų valdžią tenka tėvui.

Apibendrinat galima teigti, kad tėvams trūksta žinių apie tėvų valdžios sampratą, todėl tyrimo rezultatai tik patvirtina tėvų teisinio švietimo būtinybę bei svarbą.

Respondentų teiravomės ar jie žino kas yra teisinis švietimas. Respondentų atsakymai pasiskirstė beveik vienodai: 54 proc. teigė, kad žino ir tokia pati dalis nurodė, kad jie nežino, kas yra teisinis švietimas. Visi tyrime dalyvavę vyrai žino kas yra teisinis švietimas.

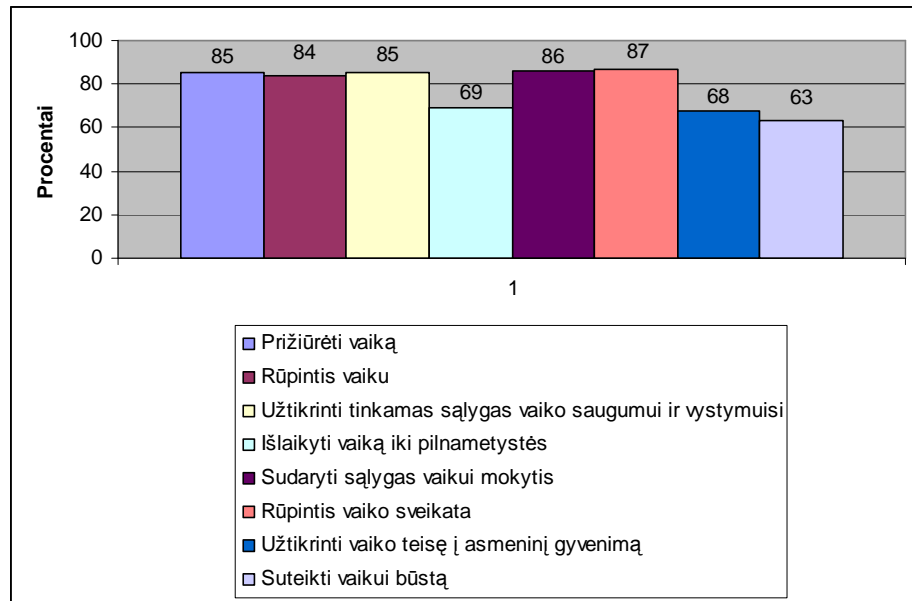

7 pav. Respondentų nuomonė, kas yra teisinis švietimas

Tyrimo duomenys rodo, (žr. 7 pav.), kad daugiausia žinančių, kas yra teisinis švietimas, respondentų, turinčių aukštąjį išsilavinimą tarpe. Mažiausiai žino, kas yra teisinis švietimas, respondantai, įgiję aukštesnį ir spec. vidurinį išsilavinimą.

Paprašius respondentų paaiškinti teiginį „teisinis švietimas“ tik penktadalis respondentų pateikė šio teiginio apibūdinimą. Respondantai teisinį švietimą supranta kaip teisinės informacijos teikimą. Tai iliustruoja teiginiai „teisinių žinių perdavimas visuomenės nariams“; „teisinė informacija“; „žinios apie teises ir pareigas auginat vaikus“; „tai paskaitos, kurių metu susipažįstama arba pagilinamos žinios apie teisės normas“. Taigi, tėvai daugiausia dėmesio skiria teisinės informacijos teikimui, ir neakcentuoja tokių teisinio švietimo priemonių kaip teisinės sąmonės ugdymo ar teisinio konsultavimo. Šių duomenų pagrindu galima daryti išvadą, kad tėvai teisinį švietimą supranta siaura prasme, pagrindinį dėmesį skiria žinių įgijimui, o ne gebėjimui teisės žiniomis pasinaudoti konkrečioje situacijoje.

Tyrimo metu siekėme atskleisti tėvų nuomonę apie pareigas ir teises, kurias jie įgyvendinti augindami vaikus. Respondentų nuomonė apie pareigas, kurias tėvai turi atlikti augindami vaikus pateikiami 8 pav.

8 pav. Respondentų nuomonė apie tėvų pareigas

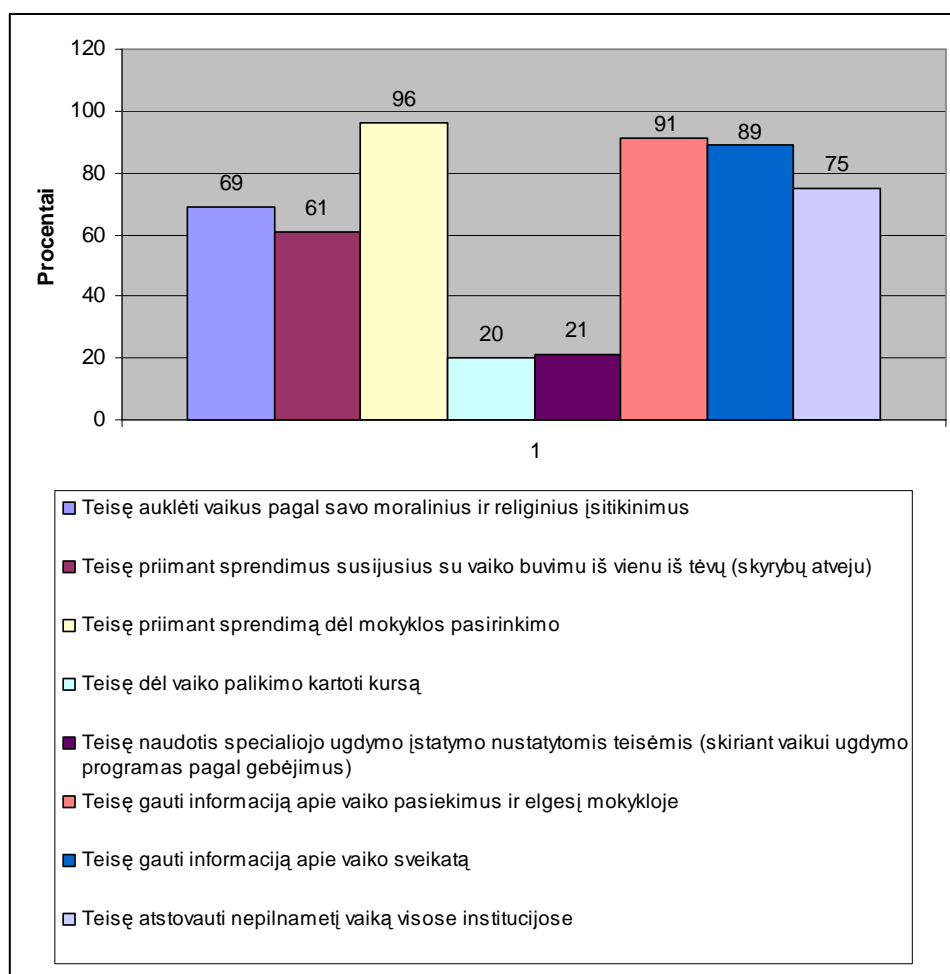
Gauti rezultatai leidžia teigti, kad daugiau nei aštuonios dešimtys tėvų žino, kokias pareigas turi atlikti augindami vaikus. Respondentai nurodė šias svarbiausias tėvų pareigas: rūpinimąsi vaiko sveikata; sąlygų sudarymą vaikui mokytis, tinkamų sąlygų užtikrinimą vaiko saugumui ir vystymuisi, vaiko priežiūrą. Kaip mažiau svarbias tėvų pareigas respondentai nurodė vaiko išlaikymą iki pilnametystės bei vaiko teisių užtikrinimo į asmeninį gyvenimą.

Tyrimo metu respondentų buvo paprašyta nurodyti kokių pareigų jiems kaip tėvams nepavyksta įgyvendinti. Išanalizavus respondentų atsakymus paaiškėjo, kad 10 proc. tėvų teigimu, sunkiausiai sekasi užtikrinti vaiko saugumą, apsaugoti vaiką nuo smurto, prievartos, patyčių. Paauglystė yra sudėtingas amžiaus tarpsnis, išsiskiriantis impulsyviomis, audringomis, jautriomis, prieštaringomis paauglio reakcijomis. Paaugliai norėdami įsitvirtinti bendraamžių grupėje elgiasi išsukiančiai, provokuojančiai, nepagarbiai. Šiame amžiaus tarpsnyje yra aktuali smurtinio elgesio tarp paauglių bei patyčių problema. Vaiko saugumą būtina apsaugoti tiek šeimoje, tiek mokykloje. Kad tėvai gebėtų šią pareigą atlikti, jie turi įgyti psichologinių, pedagoginių žinių, gerai nusimanyti apie įvairias socialines problemas, jų prevencijos arba intervencijos vykdymą bei galimybes. Taigi, šie argumentai suponuoja tėvų švietimo būtinumo prielaidą.

Kita pareiga, kurios tėvams nepavyksta įgyvendinti yra vaiko teisės užtikrinimas į asmeninį gyvenimą. Tėvai sunkiai įsisąmonina, kad vaikai turi teisę į asmeninį gyvenimą ir kad į ją būtina atsižvelgti. Kaip nurodė, respondentai bendraudami su vaikais, jie neretai pažeidžia vaiko teisę į asmeninį gyvenimą.

Taip pat respondentai nurodė, kad sunkiai sekasi įgyvendinti tėvų pareigą – rūpintis vaiku. Anot respondentų, *tėvai būdami labai užsiėmę per mažai dėmesio ir laiko skiria bendravimui su vaiku*. Tarpusavio santykiai su tėvais, bendravimas šeimoje turi didelę reikšmę paauglio asmenybės vystymuisi. Kuomet šeimoje stokojama dėmesio ir bendravimo su paaugliu, mokytojais tampa internetas, televizija, bendraamžiai, neretai paauglių noras pasirodyti ir dėmesio stoka pasireiškia netinkamu elgesiu.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuostatas apie tėvų teises, nustatyti ar tėvai žino teises įgyvendinat tėvų valdžią (žr. 9 pav.).

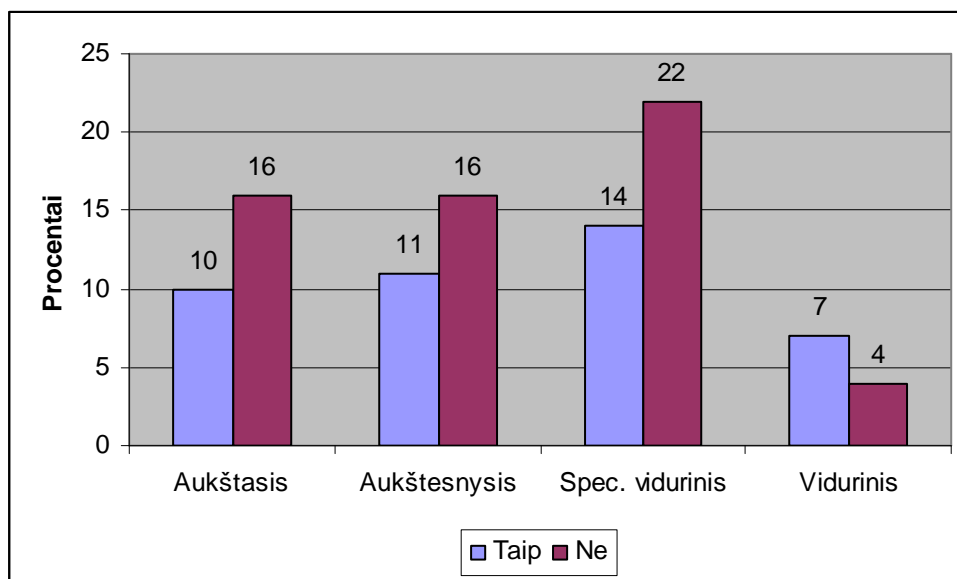
9 pav. Respondentų nuostatos apie tėvų teises

Tyrimo duomenys rodo, kad didžiausias procentas tėvų žino, kad turi teisę priimti sprendimą dėl mokyklos pasirinkimo; teisę gauti informaciją apie vaiko pasiekimus ir elgesį mokykloje; teisę gauti informaciją apie vaiko sveikatą; teisę atstovauti nepilnametį vaiką visose institucijose. Mažiausiai tėvai turi žinių apie teisę priimant sprendimą dėl vaiko kurso kartojimo bei

teisę naudotis specialiojo ugdymo įstatymo nustatytais teisėmis, kuomet vaiko ugdymo programa pagal gebėjimus gali būti skiriama tik su tėvų sutikimu.

Tyrimo metu siekėme nustatyti, kokių teisių tėvams nepavyksta įgyvendinti. Didžioji dauguma tiriamųjų – 90 proc., nurodė, kad jiems pavyksta įgyvendinti visas teises. Labiausiai nepavyksta įgyvendinti teisės auklėti vaikus pagal savo įsitikinimus, teisės vaiko palikimo kartoti kursą ar skirti specialiojo ugdymo programą. Šių teisių įgyvendinimas tiesiogiai siejamas su mokykla. Respondentų išsakyta nuomonė leidžia daryti prielaidą, kad mokytojai neretai ignoruoja tėvų teises ir linkę priimti sprendimus patys. Tai galima pailustruoti respondentų teiginiais: „negaliu pasinaudoti teise auklėti vaikus pagal savo įsitikinimus, vaikas mokykloje turėjo pasirinkti tikyba, nes etikos dalyko grupėje buvo per daug mokinių“; „ugdymo programas labiau nustato mokytojai su specialistais, nelabai kreipia dėmesio į tėvų norus“.

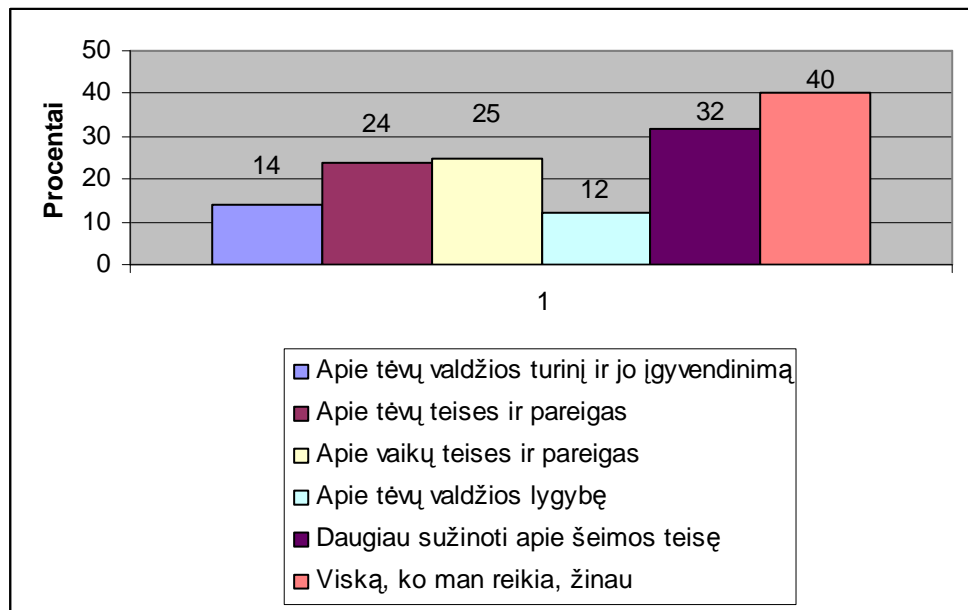
Antroje tyrimo dalyje siekėme atskleisti tėvų nuomonę apie teisinio švietimo žinių ir mokymų poreikį. Daugiau nei pusė tiriamųjų (57 proc.) nurodė, kad turimų teisinių žinių nepakanka ir jie norėtų gauti daugiau žinių apie tėvų valdžios aspektus.

10 pav. Respondentų nuomonė, ar užtenka teisinių žinių, įgyvendinant tėvų valdžią

Išanalizavus respondentų pasiskirstymą pagal išsilavinimą paaiškėjo (žr.10 pav.), kad daugiausiai teisinių žinių apie tėvų valdžią nepakanka respondentams, turintiems spec. vidurinį išsilavinimą – penktadaliui tiriamųjų. 47 proc. respondentų mano, kad jiems pakanka turimų teisinių žinių ir nėra poreikio papildomai teisei informacijai. Tokią nuostatą vertinimą dažniau išsakė respondentai, turintys spec. vidurinį ir vidurinį išsilavinimą.

Respondentų nuomonė, kokios teisinės žinios, reikalingos tėvams, įgyvendinant tėvų valdžią pavaizduotos 11 pav.

11 pav. Respondentų nuomonė apie teisinių žinių poreikį

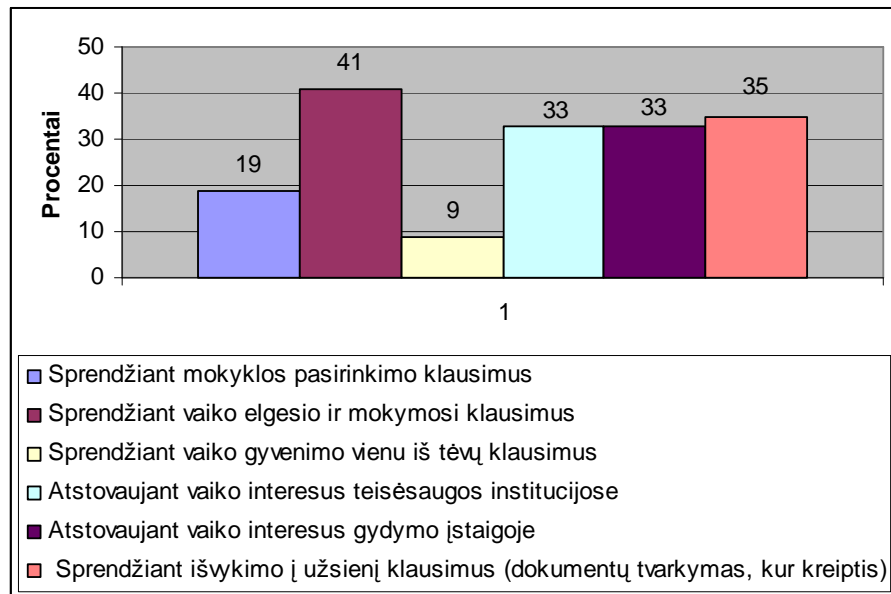
Kaip matyti iš 11 pav., trečdalis respondentų norėtų sužinoti daugiau apie šeimos teisę. Penktadaliui tiriamųjų reikalingos teisinės žinios apie vaikų teises ir pareigas bei beveik tokia pati dalis nurodė teisinių žinių poreikį apie tėvų teises ir pareigas

Neretai tėvai susipažįsta su teisinėmis žiniomis pavėluotai, jau tada kai jų vaikas padaro pažeidimų, todėl šalinant prevencijos vykdymo spragas, teisinės žinios yra svarbios ne tik tiems tėvams, kurie dėl tam tikrų priežasčių yra atsidūrę socialinės rizikos akiratyje, bet ir visiems tėvams. Teisinių žinių suteikimas gali pasitarnauti prevenciniais tikslais.

2007 m. Lietuvos žmogaus teisių lygos atlikto sociologinio tyrimo „Teisinės informacijos poreikio ir sklaidos vertinimas“⁸⁸ rezultatai parodė, kad pagrindinis poreikis teisei informacijai, yra susidūrimas su konkrečia problema. Atkreiptas dėmesys į tai, kad Lietuvoje reguliariai neatliekami tyrimai apie žmonių problemas, neanalizuojama tų problemų dinamika, kas galėtų koreguoti ir žmonių informaciją teisiniais klausimais.

Tyrimo metu nustatyti atvejai, kuomet tėvams reikalingos teisinės žinios (žr. 12 pav.).

⁸⁸ Sociologinio tyrimo „Teisinės informacijos poreikio ir sklaidos vertinimas“ rezultatai, 2007.. . [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per Internetą <<http://tm.infolex.lt/default.aspx?item=aktual&id=13304>>

12 pav. **Atvejai, kuomet tėvams reikalingos teisinės žinios**

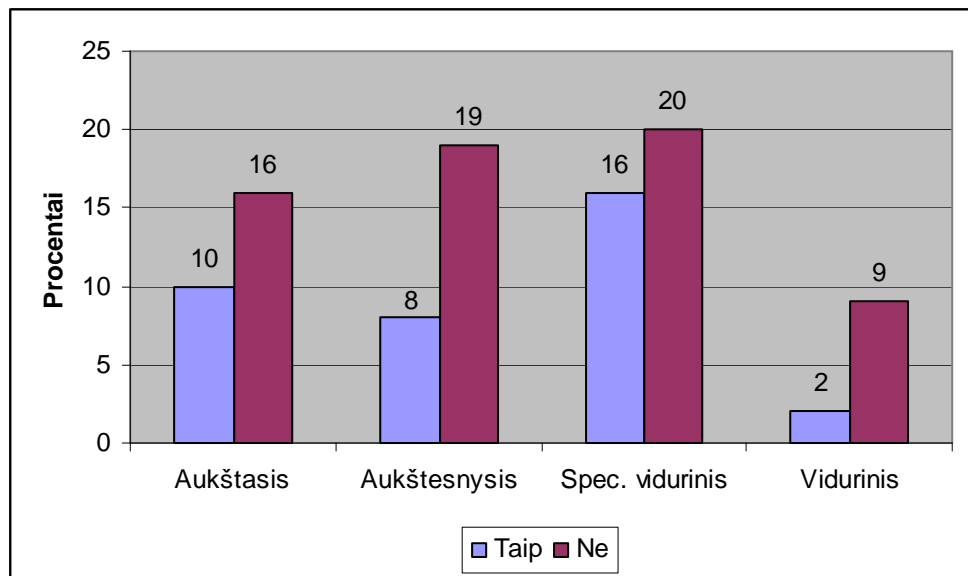
Tyrimo duomenų rodo, kad tėvams teisinės žinios reikalingos susidūrus su konkrečia problema. 41 proc. nurodė, kad dažniausiai reikalingos žinios sprendžiant vaiko ir elgesio klausimus mokykloje. Paauglių mokymosi motyvacijos stoka, mokyklos nelankymas, konfliktiškas elgesys tiek su bendramžiais tiek su mokytojais kelia nerimą tėvams, todėl sprendžiant minėtas problemas tėvams būtinos teisinės žinios.

Daugiau nei trečdalis tėvų nurodė, kad jiems reikalingos žinios, sprendžiant išvykimo į užsienį klausimus. Šalies gyventojų emigracija į užsienio šalis ypač aktuali problema Lietuvoje. Didėjant Lietuvos piliečių emigracijos srautui į užsienio valstybes, vis daugiau vaikų išvyksta kartu su tėvais arba lieka Lietuvoje prižiūrimi kitų asmenų. Tėvams, kurie yra atsakingi už savo vaikų gerovę ir privalo užtikrinti jų mokymąsi bei pasirūpinti sveikatos priežiūra, iškykla daug problemų: jie turi pasirūpinti dokumentais, reikalingais vaikui kertant Lietuvos valstybės sieną, o jei vaikas paliekamas Lietuvoje kitų asmenų priežiūrai – išspręsti jo teisių ir interesų atstovavimo klausimą, pasirūpinti vaiko mokymusi ir pan. Taigi, sprendžiant išvykimo į užsienio šalis klausimus, tėvams reikalinga teisinė informacija.

Taip pat trečdalis respondentų nurodė, kad jiems reikalingos žinios atstovaujant vaiko interesus teisėsaugos bei gydymo įstaigose. Mažiausias teisinių žinių poreikis yra sprendžiant mokyklos pasirinkimo ir vaiko gyvenimo vienu iš tėvų klausimus.

Tyrimo metu nustatyta, kad sprendžiant įvairius klausimus susijusius su tėvų valdžios įgyvendinimu, beveik kas ketvirtam tiriamajam (36 proc.) teko kreiptis teisinės pagalbos į

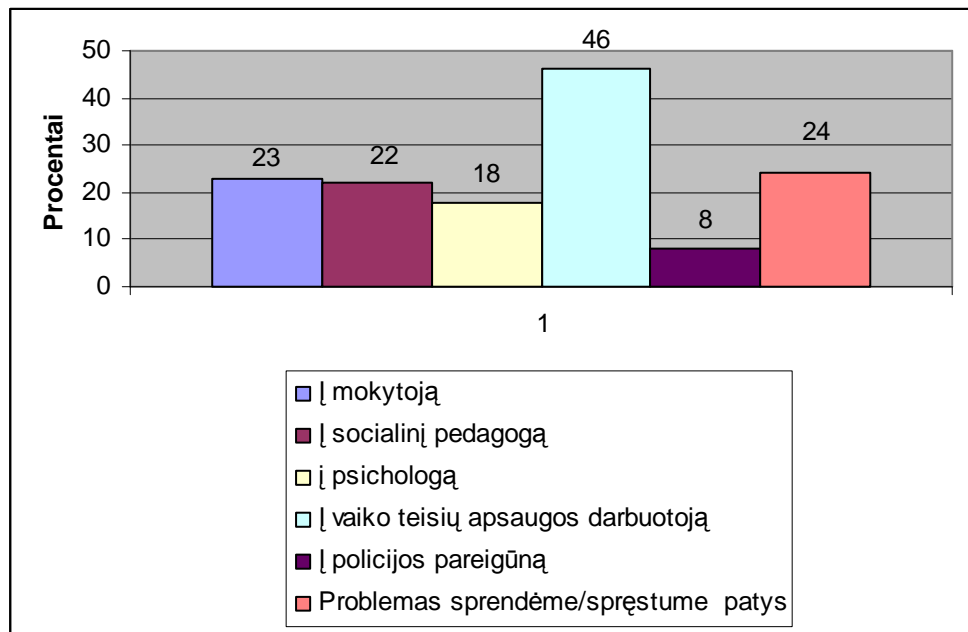
specialistus. Dažniausiai teisinės pagalbos klausimais į specialistus teko kreiptis moterims, nes tik vienas vyras nurodė, kad jis kreipėsi pagalbos į specialistus.

13 pav. Respondentų nuomonė, ar teko kreiptis į specialistus teisinės pagalbos klausimais

Pažvelgus į respondentų pasiskirstymą pagal išsilavinimą nustatyta, kad daugiausia respondentų kreipiasi pagalbos į specialistus, turintys spec. vidurinį išsilavinimą.

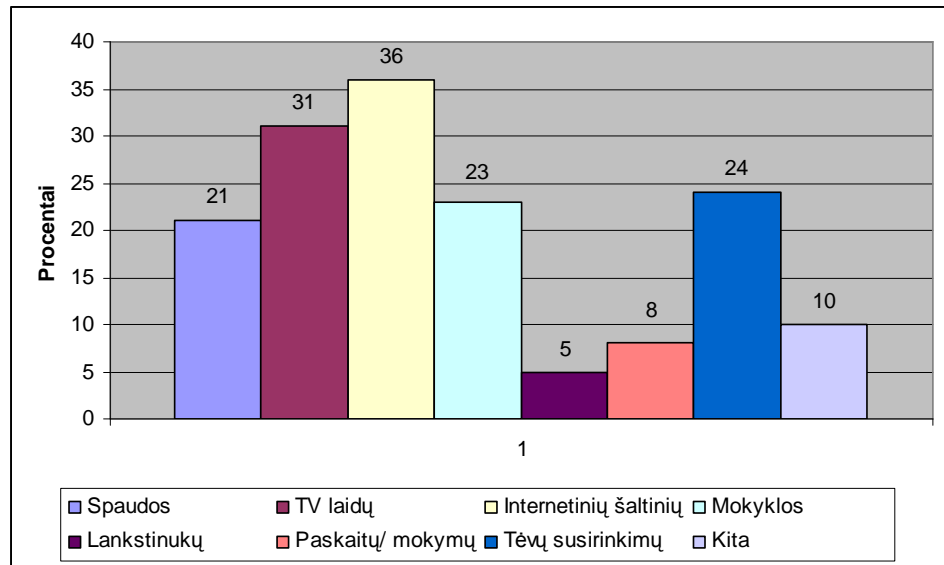
Teisinių žinių teikimas nėra ir negali būti vieno specialisto ar vienos srities specialistų prerogatyva. Tai labiausiai priklauso nuo problemos pobūdžio bei aplinkybių. Respondentų atsakymai, į kokį specialistą jie kreiptųsi teisinės informacijos klausimas, pavaizduoti 14 pav.

14 pav. Respondentų nuomonė į koki specialistą kreipėsi/ kreiptųsi teisinės informacijos klausimais

Tyrimo duomenys rodo, kad daugiau nei pusė tiriamųjų kreiptųsi pagalbos į mokykloje dirbančius specialistus: mokytoją (23 proc.); socialinį pedagogą (22 proc.); psichologą (18 proc.). Šių duomenų pagrindu galima daryti išvadą, kad teisinio tėvų švietimo procese didelį vaidmenį vaidina mokykla. Pedagogams svarbu turėti ne tik dalykinių kompetencijų, bet būtinos teisinės žinios, domėjimasis įstatymais, teisiniais socialinės rūpybos, vaiko globos aspektais, vaikų teisių apsaugos klausimais. Galima daryti prielaidą, kad tėvų teisinis švietimas didele dalimi priklauso nuo pedagogų profesinio pasirengimo šiam darbui. Antroje vietoje respondentai nurodė, kad teisinės pagalbos klausimais kreiptųsi į vaiko teisių apsaugos darbuotoją. Nerimą kelia tas faktas, kad beveik trečdalis tėvų bandytų spręsti problemą patys.

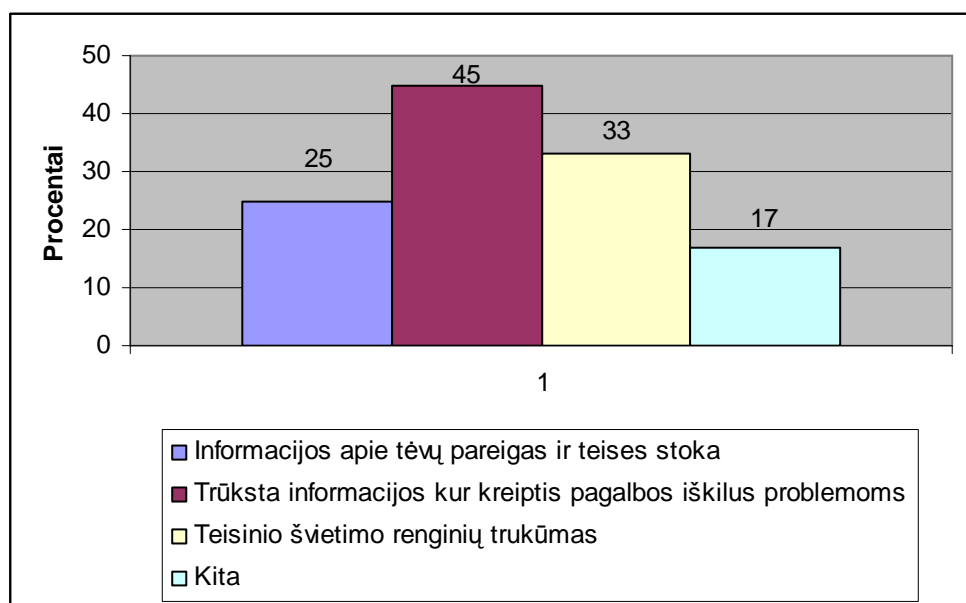
Tyrimo eigoje siekėme sužinoti iš kokių šaltinių dažniausiai tėvai sužino informaciją susijusią su tėvų valdžios įgyvendinimu (žr. 15 pav.)

15 pav. Šaltiniai iš kurių sužinoma informacija apie tėvų valdžią

Kaip matyti iš 15 pav., daugiau nei trečdalis tiriamųjų pirmoje vietoje pagal svarbą nurodė internetą, antroje vietoje –TV laidas. Penktadalis respondentų nurodė, kad pagrindiniai šaltiniai yra tėvų susirinkimai ir mokykla. Mažiausiai tėvams informacijos pateikiama lankstinukuose ar mokymų/paskaitų metu. Šių duomenų pagrindu galima teigti, kad tėvams skirtų mokymų nepakanka.

Tyrimo metu buvo siekta nustatyti kliūtis, su kuriomis susiduria respondentai įgyvendindami tėvų valdžią. Problemos, kurias patiria tėvai, pateiktos 16 pav.

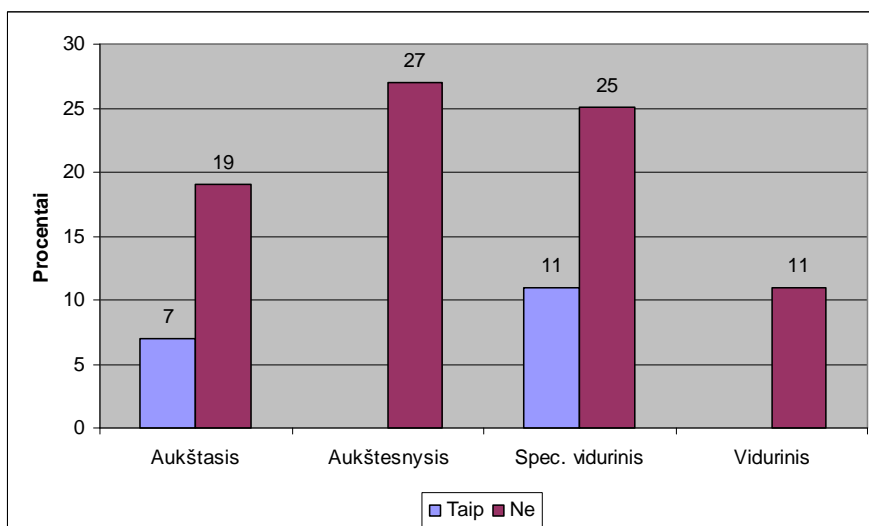

16 pav. Problemos, įgyvendinant tėvų valdžią

Didžioji dalis respondentų (45 proc.) įvardija informacijos trūkumą kur kreiptis pagalbos iškilus problemoms. Daugiau nei trečdalis respondentų (33 proc.) minėjo, kad susiduria su teisinio švietimo renginių stoka; penktadalis respondentų (25 proc.) nurodė, kad trūksta informacijos apie tėvų teisių ir pareigų įgyvendinimą. Beveik dvi dešimtys tėvų (17 proc.) kad tokia informacija neaktuali (pateikę savo atsakymą).

Tyrimo duomenų pagrindu galima daryti prielaidą, kad teisinių žinių spragas, įgyvendinant tėvų valdžią pagerintų reguliarūs teisinio švietimo renginiai (paskaitos, seminarai) mokykloje, lankstinukų apie informaciją kur kreiptis tėvams, iškilus problemoms, išplatimas.

Tyrimo eigoje išsiaiškinome kiek respondentų dalyvavo mokymuose teisinio švietimo klausimais. Tik nedidelė dalis respondentų – 18 proc. dalyvavo mokymuose teisinio švietimo klausimais. Vyrai nurodė, kad jiems nėra tekę dalyvauti teisinio švietimo mokymuose.

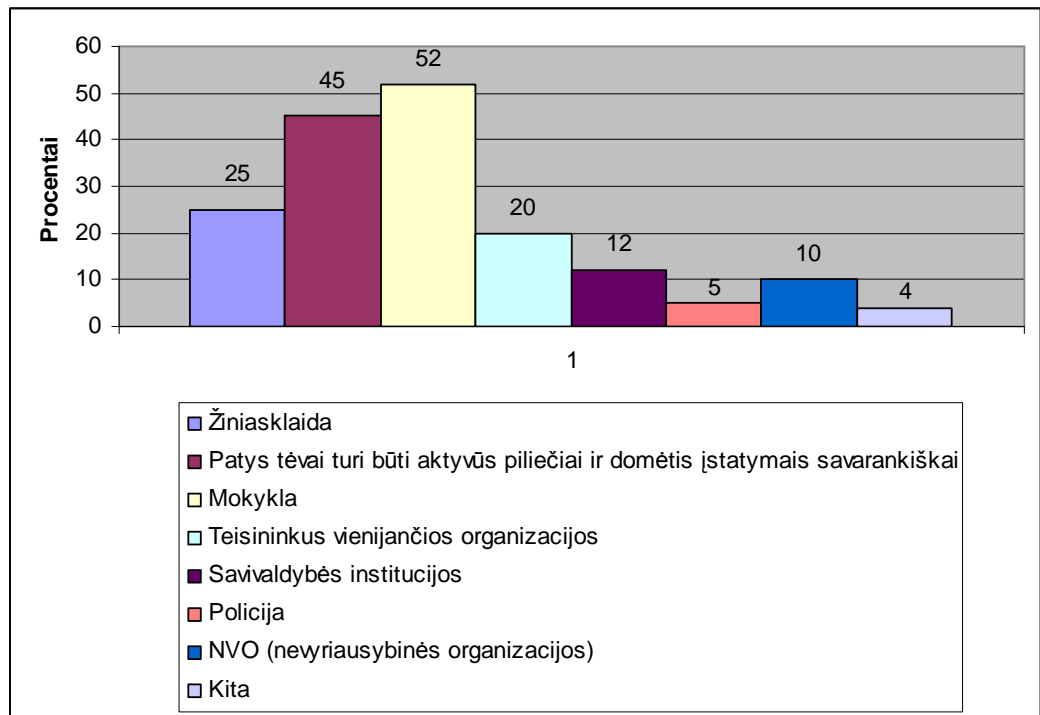
17 pav. Respondentų nuomonė, ar teko dalyvauti mokymuose teisinio švietimo klausimais

Išanalizavus respondentų pasiskirstymą pagal išsilavinimą, paaiškėjo, kad teisinio švietimo mokymuose dalyvavo respondentai, turintys aukštąjį ir spec. vidurinį išsilavinimą.

Respondentai įvardindami mokymų temas, pateikė tik keletą mokymų pavadinimų. Tėvai nurodė, kad jiems teko dalyvauti mokymuose apie vaikų ir paauglių administracinius teisės pažeidimus, apie tėvų atsakomybę, kai vaikas nelanko mokyklos; apie šeimos teisę. Tyrimo duomenų pagrindu galima teigti, kad tokius tyrimo rezultatus sąlygoja mokymo programų, skirtų tėvų teisinio švietimo tematika, stoka.

Tyrimu siekėme sužinoti tėvų nuomonę, ar jiems būtų aktualūs mokymai teisinio švietimo klausimais. 70 proc.) tėvų teigė, kad jiems būtų reikalingi ar galbūt reikalingi mokymai teisinio švietimo klausimais.

Tėvų nuomonė, kas turėtų organizuoti teisinio švietimą pavaizduoti 18 pav.

18 pav. Respondentų nuomonė, kas turėtų organizuoti tėvų teisinį švietimą

Daugiau nei pusės tėvų nuomone, teisinį švietimą pirmiausia turi organizuoti mokykla. Tai dar kartą įrodo, mokyklos svarbą teisinio švietimo procese. Keturios dešimtys respondentų teigia, kad patys tėvai turi būti aktyvūs piliečiai ir domėtis įstatymais savarankiškai. Penktadalis tiriamųjų teigia, kad žiniasklaida turi teikti didesnę dėmesį teisinio švietimo klausimams bei labiau į teisinio švietimo procesą būtina įtraukti teisininkus vienijančios organizacijos.

3.4. Tyrimo apibendrinimas

Apibendrinant atlikto tyrimo duomenis galima teigti, kad iškeltas tyrimo tikslas yra pasiektas. Anketinės apklausos rezultatai padėjo išsiaiškinti tėvų požiūrį į teisinio švietimo poreikį, įgyvendinant tėvų valdžią. Tyrimo duomenų pagrindu nustatyti dėsningumai, kad dauguma tėvų turi ribotą arba klaidingą supratimą kas yra tėvų valdžia; tėvai teisinį švietimą supranta siaura prasme, pagrindinį dėmesį skiria žinių įgijimui, o ne gebėjimui teisės žiniomis pasinaudoti konkrečioje situacijoje.

Įvertinant tėvų teisinio švietimo žinių ir mokymų poreikį nustatyta, tėvai nurodė, kad jie norėtų gauti daugiau žinių apie tėvų valdžią bei pageidautų dalyvauti mokymuose teisinio švietimo klausimais.

Reikėtų pabrėžti, kad teisinio tėvų švietimo procese didelį vaidmenį vaidina mokykla, nes daugiau nei pusė tiriamųjų kreiptųsi pagalbos į mokykloje dirbančius specialistus, o pagrindinis šaltinis, iš kurio tėvai sužino apie tėvų valdžią yra tėvų susirinkimai ir mokykla.

Tyrimo metu pastebėtos problemos: tėvams trūksta informacijos kur kreiptis pagalbos iškilus problemoms bei stokojama teisinio švietimo renginių tėvams.

Tyrimo duomenys patvirtino, kad tėvų teisinis švietimas būtinas, nes tėvams trūksta teisinių žinių; labiausiai tėvams reikalingos žinios sprendžiant vaiko ir elgesio problemas mokykloje; sprendžiant išvykimo į užsienį klausimus, atstovaujant vaiko interesus įvairiose institucijose. Tai patvirtino darbo pradžioje iškelta hipotezė, tėvai nepakankamai turi teisinių žinių ir tai trukdo įgyvendinti tėvų valdžią.

IŠVADOS

Darbo pradžioje kelta hipotezė, jog tėvai nepakankamai turi teisinių žinių ir tai trukdo įgyvendinti tėvų valdžią, pasitvirtino. Tyrimas parodė, kad tėvams trūksta teisinių žinių; labiausiai tėvams reikalingos žinios sprendžiant vaiko ir elgesio problemas mokykloje; sprendžiant išvykimo į užsienį klausimus, atstovaujant vaiko interesus įvairiose institucijose. Remiantis darbu galima išskirti tokias išvadas:

1. Tėvų valdžia yra tėvų teisių ir pareigų visuma savo nepilnamečių vaikų atžvilgiu, tėvų valdžia yra orientuota į vaiko teisių įgyvendinimą, kurias galima įgyvendinti per tėvų teises ir pareigas.
2. Teisinio švietimo sudedamosios dalys yra teisinis ugdymas, teisinis informavimas ir teisinis konsultavimas, kurių pagrindinis tikslas siekti, mokyti (s) gerbti kito teises ir laisves vykdant savo pareigas.
3. Tyrimo metu įvertinant tėvų teisinio švietimo žinių ir mokymų poreikį nustatyta, jog tėvai norėtų gauti daugiau žinių apie tėvų valdžią bei pageidautų dalyvauti mokymuose teisinio švietimo klausimais.
4. Tyrimo metu pastebėtos problemos: tėvams trūksta informacijos, kur kreiptis pagalbos iškilus problemoms bei stokojama teisinio švietimo renginių tėvams.

REKOMENDACIJOS

Numatant tėvų teisinio švietimo tobulinimo aspektus bei atsižvelgiant į tėvų požiūrį į teisinio švietimo poreikį, įgyvendinant tėvų valdžią, **rekomenduojama**:

1. LR teisingumo ministerijai **parengti** informacinį leidinį tėvams, apie tėvų teises ir pareigas, kur kreiptis pagalbos.
2. LR švietimo ministerijai **inicijuoti** (panaudojant ES lėšas) projekto parengimą, skirtą tėvų teisiniam švietimui.
3. Bendrojo lavinimo mokyklose **organizuoti** renginius tėvams teisinio švietimo klausimais, rengti viktorinas, susitikimus su policijos ir teisėtvarkos pareigūnais, vaiko teisių apsaugos specialistais.

LITERATŪRA

1. Aramavičiūtė V. Auklėjimas ir dvasinė asmenybės branda. Kaunas, 1985
2. Bajoriūnas Z. Šeimos edukologija. Vilnius: Jošara, 1997.
3. Bagdonas A., Jucevičienė P. Švietimo subjektų interesai, jų laikai bei jiems įtaką darantys veiksniai. // Socialiniai mokslai, 2002 Nr.1 (33), p.54-61
4. Barkauskaitė M. Suaugusiųjų pedagogikos gairės. Vilnius:VPU, 2006
5. Dėl vaiko interesų atstovavimo tėvams išvykus dirbti ir gyventi į užsienį. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per internetą < <http://www.socmin.lt/index.php?-1939469602>>
6. Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemas, galimi sprendimo būdai (konferencijos medžiaga), 2006.
7. Europos tėvų teisių ir pareigų chartija. 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-30] Prieiga per internetą <http://www.tevuforumas.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=66>
8. Čepas A. Žmogaus teisės Lietuvoje. Vilnius: Naujos sistemos, 2005
9. Jarvis P. Tobulas mokymas.Kaunas:VDU, 2001
10. Juozaitis A.M. Besimokantys suaugusieji. Vilnius: LSŠA, 2005
11. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo periodinė ataskaita, 2009[interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-03-30]. Prieiga per internetą < www.socmin.lt/l.php?>
12. Kairienė B., Žiemienė R. Vaiko teisių įgyvendinimo ypatumai šeimoje.//Socialinis darbas, 2007 Nr.6 (2), p.43-54
13. Kairienė B., Dzindzaliėnė. Teisinis švietimas- vaiko teisių įgyvendinimo prielaida.//Socialinis ugdymas, Vilnius, 2009 Nr. 9 (20), p. 55-69
14. Kerulienė I. Vaiko teisės: tėvų požiūris į jas ir elgesys su vaiku.//Pedagogika, 2008, Nr.92, p.116-122
15. Konferencijos „Pilietiškumas ir švietimas Lietuvoje“, medžiaga, 2005. [interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-03-30]. Prieiga per internetą <www.smm.lt/.../Konferencija%202005-03-31pilietskumo%20metai.doc>
16. Lapinskas K. Visuomenės teisinis švietimas neturi apsiriboti konstitucijos egzaminu, 2009. [interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-04-06]. Prieiga per internetą <<http://www.teisesaktai.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=34528>>

17. Leliūgienė I., Simanavičiūtė G. Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida//Socialinis darbas, 2010 Nr.9, p.114-121
18. LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas// Žin., 2000, Nr. 74-2262
19. LR Konstitucija, Vilnius, 2002
20. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. gegužės 28 d. įsakymas Nr. A1-145 „Dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų patvirtinimo// Žin., 2007, Nr. 61-2360
21. LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas // Žin., 1996-04-12, Nr. 33-807.
22. LR Specialiojo ugdymo įstatymas// Žin., 1998 Nr. 115-3228
23. LR Vyriausybės 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 1675 „Dėl visuomenės teisinio švietimo programos patvirtinimo“// Žin., 2004, Nr. 188-7015
24. LR Vyriausybės 2008 m. spalio 29 d. nutarimas Nr. 1120 „Dėl visuomenės teisinio švietimo 2009-2012 metų programos patvirtinimo.//Žin., 2008 Nr. 130
25. LR Seimo nutarimas „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“./Žin., 2008, Nr.69-2624
26. LR Švietimo įstatymas.//Žin., 2003, Nr. 63-2853
27. Lydeka A. Visuomenės teisinio švietimo aktualijos. “[interaktyvus] [prisijungimo laikas 2011-04-10]. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4326&p_k=1&p_d=72479>
28. Miškinis K. Šeima žmogaus gyvenime. Kaunas: Aušra, 2003
29. Montrimaitė L. Andragogikos pagrindai. Mokomoji medžiaga švietimo centrų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programoms. Kaunas: VDU leidykla, 2006
30. Navaitis G. Psichologinė parama vaikams. Vilnius: Kronta 1998
31. Pekauskas A., Grigaliūnaitė G. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė// Pedagogika, 2008, Nr. 89, p.89-114
32. Pekauskas A. Vidutinio mokyklinio amžiaus mokinių teisinio ugdymo turinio bendrojo lavinimo mokykloje analizė.//Pedagogika, 2010, Nr.99, p. 95-103
33. Prakapas R., Motiejūnaitė I. Teisinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje: mokinių požiūris.//Socialinis ugdymas, 2009 Nr.9, p. 15-22
34. Sakalauskas G. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje. Vilnius: Vaiko teisių informacijos centras, 2000
35. Sakalauskas G. ir kt. Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2000

36. Sociologinio tyrimo „Teisinės informacijos poreikio ir sklaidos vertinimas“ rezultatai, 2007. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per internetą < <http://tm.infolex.lt/default.aspx?item=aktual&id=13304> >
37. Seliokienė L. Šeimos pedagogika. Marijampolė: Marijampolės kolegijos leidybos centras, 2004
38. Selmistraitienė D. Kaip padėti vaikams ir paaugliams, patyrusiems seksualinę skriaudą. Vilnius, 2003
39. Šeima ir visuomenės senėjimas-XXI amžiaus problema: konferencijos rezoliucija. Vilnius, 2002
40. Šlapkauskas V. Teisinės sistemos disfunkcija – silpnos socialinės politikos požymis // Socialinis darbas. Mokslo darbai. Mykolo Romerio universitetas, 2006. Nr. 5(1), p.21-29
41. Šmidaitė S. Teisinio švietimo bendrojo lavinimo mokykloje modelis: optimizavimo problema.//Magistro baigiamasis darbas, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009
42. Toleikienė R. Socialinių gebėjimų ugdymo valdymas teisinio švietimo aspektu. Šiauliai, 2006.
43. Valickas G. Psichologinės asocialaus elgesio ištakos: monografija. Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1997
44. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija //Žin., 2003, Nr. 52-2316
45. Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005-2012 metų planas.// Žin., 2005, Nr. 25-802
46. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2008 metų veiklos ataskaita. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-12]. Prieiga per internetą <<http://www3.lrs.lt/docs2/AIPCTIOW.PDF> >
47. Vaiko teisių konvencija//Žin., 1995 Nr. 60-1501
48. Visuomenės teisinio švietimo programos įgyvendinimo priemonės.//Žin., 2005 Nr. 103-3819
49. Vyriausybė pritarė, kad už vaikų nepriežiūrą tėvai galėtų būti siunčiami į kursus, 2011 [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-03]. Prieiga per internetą <<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1626>>

ANOTACIJA

D. Balčiūnienė. Teisinio švietimo poreikis įgyvendinant tėvų valdžią/ Teisės edukologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. B. Kairienė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas, 2011. – 56 p.

Šio darbo objektas yra teisinio švietimo poreikis. Darbo tikslas - išanalizuoti teisinio švietimo poreikį įgyvendinant tėvų valdžią. Teorinėje darbo dalyje analizuojama tėvų valdžios samprata, pateikiama teisinio švietimo ir jo būtinumo teorinis pagrindimas. Kiekybinio tyrimo pagrindu atskleidžiamas teisinio švietimo poreikis tėvams įgyvendinant tėvų valdžią.

ANOTATION

D. Balčiūnienė. The need of legal training in order to exercise parental authority/ Master of Educology of Law Thesis. Supervisor Doc. B. Kairienė.- Vilnius: Mykolas Riomeris University, Faculty of Social Policy, 2011.-56 p.

The object of the study is the need of legal training. The aim of this thesis is to analyse the need of legal training in order to exercise parental authority. The theoretical part analyses the concept of parental authority, the discussion is followed by presenting of theoretical grounding on the need of legal training. The quantitative research shows the need of legal parent training in order to exercise parental authority.

SANTRAUKA

Teisinio ugdymo sistemoje svarbi vieta tenka tėvų teisiniam švietimui. Procesui, kurio metu tėvams sudaroma galimybė įgyti žinių ir gebėjimų, padedančių tinkamai naudotis savo teisėmis ir vykdyti pareigas. Šio darbo tikslas – išanalizuoti teisinio švietimo poreikį įgyvendinant tėvų valdžią. Darbe nagrinėjama tėvų valdžios samprata, tėvų teisės, pareigos, atsakomybė, analizuojama teisinio švietimo reikšmė ir būtinumas. Darbe naudoti šie tyrimo metodai: literatūros, dokumentų analizė, kiekybinis tyrimo metodas, anketinė apklausa. Tyrimas buvo atliekamas anketavimo metodu, apklausiant 9 klasių mokinių tėvus. Tyrime dalyvavo 96 mokinių tėvai iš Pasvalio miesto bendrojo lavinimo mokyklų: Petro Vileišio gimnazijos ir Svalios pagrindinės mokyklos. Tyrimo metu įvertinant tėvų teisinio švietimo žinių ir mokymų poreikį nustatyta, jog tėvai norėtų gauti daugiau žinių apie tėvų valdžią bei pageidautų dalyvauti mokymuose teisinio švietimo klausimais. Teisinio tėvų švietimo procese didelį vaidmenį vaidina mokykla, nes daugiau nei pusė tiriamųjų kreiptųsi pagalbos į mokykloje dirbančius specialistus, o pagrindinis šaltinis, iš kurio tėvai sužino apie tėvų valdžią yra tėvų susirinkimai ir mokykla. Tyrimo metu pastebėtos problemos: tėvams trūksta informacijos kur kreiptis pagalbos iškilus problemoms bei stokojama teisinio švietimo renginių tėvams. Darbo pradžioje kelta hipotezė, jog tėvai nepakankamai turi teisinių žinių ir tai trukdo įgyvendinti tėvų valdžią, patvirtino. Tyrimas parodė, kad tėvams trūksta teisinių žinių; labiausiai tėvams reikalingos žinios sprendžiant vaiko ir elgesio problemas mokykloje; sprendžiant išvykimo į užsienį klausimus, atstovaujant vaiko interesus įvairiose institucijose.

SUMMARY

Legal parental training is important in the system of legal education. It's the process when parents gain knowledge and competences which help them to exercise their rights and duties properly. The aim of this thesis is to analyse the need of legal training in order to exercise parental authority. The thesis analyses the conception of parental authority, the rights of parents, their duties, responsibilities as well as the meaning and necessity of legal training. The following research methods were used in the study: document analysis, analysis of the scholarly sources, a questionnaire and a quantitative research method. The research was carried out with 96 parents whose children study in year 9 at Petras Vileišis gymnasium and Svalia basic school in Pasvalys. The results of the empirical research into the need of legal training in order to exercise parental authority has shown that parents would like to get more knowledge about parental authority and they would like to take part in the law courses. School plays a great role here because more than a half of the parents would appeal to school professionals for help, what is more the school itself and parent meetings are the main sources for parents to know about parental authority. The research has shown that parents do not know where to appeal if they have a problem and there are very few events on legal questions for parents. The hypothesis that the lack of legal knowledge prevents parents from exercising parental authority was justified. The findings show that parents do not have enough legal knowledge, especially when they need to solve child's behaviour problems at school, travel abroad or represent their child's interests in different institutions.

PRIEDAI

ANKETA TĖVAMS

Vilniaus M. Romerio universiteto Socialinės politikos fakulteto studentė rašo magistro baigiamąjį darbą „Teisinio švietimo poreikis įgyvendinant tėvų valdžią“. Maloniai prašau Jūsų atsakyti į šios anketos klausimus. Atsakę į klausimus Jūs padėsite išsiaiškinti, koks, Jūsų nuomone, yra teisinio švietimo poreikis tėvams įgyvendinant tėvų valdžią. Jūsų suteikta informacija bus labai vertinga moksliniu atžvilgiu. Anonimiškumas garantuojamas.

1. Ar žinote, kas tai yra „tėvų valdžia“? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- taip
- ne

2. Jei žinote, ar galėtumėte paaiškinti, kaip suprantate „tėvų valdžią“ (Paaiškinkite):

.....

.....

.....

3. Jūsų nuomone, kas turėtų turėti šeimoje didesnes teises ir pareigas vaikui? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- motina
- tėvas
- turi būti lygybė įgyvendinant tėvų valdžią

4. Ar žinote, kas yra „teisinis švietimas“? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

- taip
- ne

5. Jei žinote, ar galėtumėte paaiškinti, kaip suprantate „teisinis švietimas“ (Paaiškinkite):

.....

.....

.....

6. Kokias pareigas Jūs, kaip tėvai, turite atlikti savo vaikams?(Pažymėkite tinkamus atsakymus):

- prižiūrėti vaiką
- rūpintis vaiku
- užtikrinti tinkamas sąlygas vaiko saugumui ir vystymuisi
- išlaikyti vaiką iki pilnametystės
- sudaryti sąlygas vaikui mokytis
- rūpintis vaiko sveikata
- užtikrinti vaiko teisę į asmeninį gyvenimą
- suteikti vaikui būstą
- kita (įrašykite).....

7. Kokių pareigų Jums, kaip tėvams, nepavyksta įgyvendinti? *(Išvardinkite):*

.....
.....

8. Kokias teises Jūs, kaip tėvai, turite įgyvendinti augindami vaiką? *(Pažymėkite tinkamus atsakymus):*

- teisę auklėti vaikus pagal savo moralinius ir religinius įsitikinimus
- teisę priimant sprendimus susijusius su vaiko buvimu iš vienu iš tėvų (skyrybų atveju)
- teisę priimant sprendimą dėl mokyklos pasirinkimo
- teisę dėl vaiko palikimo kartoti kursą
- teisę naudotis specialiojo ugdymo įstatymo nustatytais teisėmis (skiriant vaikui ugdymo programas pagal gebėjimus)
- teisę gauti informaciją apie vaiko pasiekimus ir elgesį mokykloje
- teisę gauti informaciją apie vaiko sveikatą
- teisę atstovauti nepilnametį vaiką visose institucijose
- kita (įrašykite).....

9. Kokių teisių Jums, kaip tėvams , nepavyksta įgyvendinti? *(Išvardinkite):*

.....
.....
.....

10. Ar Jums užtenka teisinių žinių, įgyvendinant tėvų valdžią? *(Pažymėkite tinkamą atsakymą):*

- taip
- ne

11. Kokios teisinės žinios Jums reikalingos, įgyvendinant tėvų valdžią? *(Pažymėkite tinkamą atsakymą ir pakomentuokite):*

- apie tėvų valdžios turinį ir jo įgyvendinimą *(patikslinkite)*.....
- apie tėvų teises ir pareigas *(patikslinkite)*.....
- apie vaikų teises ir pareigas *(patikslinkite)*.....
- apie tėvų valdžios lygybę *(patikslinkite)*.....
- daugiau sužinoti apie šeimos teisę apskritai *(patikslinkite)*.....
- viską, ko man reikia, žinau.
- kita *(parašykite savo variantą ir pakomentuokite)*.....

12. Kokiais atvejais Jums reikalingos teisinės žinios? *(Pažymėkite tinkamą atsakymą):*

- sprendžiant mokyklos pasirinkimo klausimus
- sprendžiant vaiko elgesio ir mokymosi klausimus
- sprendžiant vaiko gyvenimo vienu iš tėvų klausimus
- atstovaujant vaiko interesus teisės saugos institucijose
- atstovaujant vaiko interesus gydymo įstaigoje
- sprendžiant išvykimo į užsienį klausimus (dokumentų tvarkymas, kur kreiptis)
- kita (įrašykite).....

13. Ar Jums teko kreiptis į specialistus teisinės pagalbos klausimais? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

taip
ne

14. Į kokį specialistą kreipiatės/ ar kreiptumėtės teisinės informacijos klausimais? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

į mokytoją
į socialinį pedagogą
į psichologą
į vaiko teisių apsaugos darbuotoją
problemas sprendėme patys
kita (parašykite savo variantą ir pakomentuokite).....

15. Su kokiais problemomis susiduriate, įgyvendinant tėvų valdžią? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

informacijos apie tėvų pareigas ir teises stoka
trūksta informacijos kur kreiptis pagalbos iškilus problemoms
teisinio švietimo renginių trūkumas
kita (įrašykite).....

16. Iš kokių šaltinių Jūs dažniausiai sužinote informaciją apie tėvų valdžią bei su jos įgyvendinimu rūpimus klausimus? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

spaudos
TV laidų
interneto
mokyklos
kita (parašykite savo variantą ir pakomentuokite).....

17. Ar Jums teko dalyvauti mokymuose teisinio švietimo klausimais? (Pažymėkite tinkamą atsakymą):

taip ⇒ prašome atsakinėti į 18 klausimą
ne⇒ prašome atsakinėti 19 klausimą

18. Jei taip, kokiais temomis? (Trumpai apibūdinkite):

.....
.....

19. Ar Jums būtų reikalingi mokymai teisinio švietimo klausimais? Pažymėkite tinkamą atsakymą):

reikalingi
galbūt reikalingi
nereikalingi
nežinau

20. Kaip manote, kas turėtų organizuoti tėvų teisinį švietimą?(Pažymėkite tris, svarbiausius Jūsų nuomone, atsakymus):

žiniasklaida
patys tėvai turi būti aktyvūs piliečiai ir domėtis įstatymais savarankiškai
mokykla
teisininkus vienijančios organizacijos
vietos savivaldybės institucijos
policija
NVO (nevyriausybinės organizacijos).
kita(parašykite savo variantą ir pakomentuokite).....

Truputį apie save:

21. Jūsų lytis (*Pažymėkite tinkamą atsakymą*):

moteris

vyras

22. Jūsų amžius (*Pažymėkite tinkamą atsakymą*):

30-40 m.

40-50 m.

kita (*įvardinkite*)

23. Jūsų išsilavinimas (*Pažymėkite tinkamą atsakymą*):

aukštasis

aukštesnysis

spec. vidurinis

vidurinis

kita (*įvardinkite*)

Ačiū už nuoširdų bendradarbiavimą !!!

2011 m....vasaris.....d.

Tyrimo organizatorius

Dalia Balčiūnienė.

Tel. 8 686 20564